

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ
18 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1983 | ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ | ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 168

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 449

Αναλυτικό και Ωρολόγιο Πρόγραμμα Μαθημάτων: 1) Μελέτη Περιβάλλοντος και Μαθηματικά Γ' Τάξης του Δημοτικού Σχολείου. 2) Νεοελληνική Γλώσσα Γ' και Δ' Τάξεων του Δημοτικού Σχολείου.

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου 13 του Ν. 309/76 «περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής Εκπαιδεύσεως».
2. Τις διατάξεις των παρ. 1 και 4 της αριθ. Η/5421/7.7.1982 (ΦΕΚ 474/13.7.82, τ. Β') κοινής απόφασης του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων «περί αναθέσεως αρμοδιοτήτων στους Υφυπουργούς Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων».
3. Τις γνωμοδοτήσεις 39/1983 και 45/1983 του Κέντρου Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμορφώσεως (Κ.Ε.Μ.Ε.).
4. Τη γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Επικρατείας 630/1983 με πρόταση του αρμόδιου Υφυπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ Γ' ΤΑΞΗΣ

Α' ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Αντικείμενο της Μελέτης του Περιβάλλοντος (Μ.τ.Π.) είναι η σπουδή και η κατανόηση του ανθρώπου, του κοινωνικού και βιοφυσικού του περιβάλλοντος και του πολιτισμού, στις μεταξύ τους αλληλεξαρτήσεις.

Για τις Α', Β', Γ' και Δ' τάξεις αποτελεί ενιαίο τομέα μάθησης, στον οποίο ενσωματώνονται μορφωτικά στοιχεία από την κοινωνική, τη θρησκευτική, την οικονομική, την πολιτιστική, την ιστορική και την εθνική ζωή, καθώς και από τον οργανικό και ανόργανο κόσμο, σε συνάρτηση με τις ανάγκες και τις επιδιώξεις του ανθρώπου.

Στον τομέα αυτόν ενσωματώνονται ακόμα και οι δραστηριότητες των μαθητών που, ως διαδικασίες μάθησης, συντελούν στη δημιουργική προσέγγιση και αφομοίωση των μορφωτικών στοιχείων και στην πολύπλευρη και ισόρροπη ανάπτυξή τους.

Τα Θρησκευτικά και η Ιστορία των Γ' και Δ' τάξεων διατηρούν την αυτοτέλειά τους κατά το μέρος που το περιεχόμενό τους δεν εντάσσεται οργανικά στα πλαίσια της Μ.τ.Π. και διδάσκονται σε ξεχωριστές ώρες.

Ι. ΣΚΟΠΟΣ

Με τη μελέτη του περιβάλλοντος επιδιώκεται η δραστηριοποίηση των μαθητών κατά τρόπο που να διασφαλίζεται:

α) Η διαδικασία για την προοδευτική απόκτηση και αποσαφήνιση βασικών εμπειριών, γνώσεων και εννοιών καθώς και για την ανάπτυξη των απαραίτητων μηχανισμών που θα τους βοηθήσουν να γνωρίσουν, να κατανοήσουν και να εκτιμήσουν, όσο γίνεται καλύτερα, τον κόσμο που τους περιβάλλει, φυσικό και ανθρώπινο, στις ποικίλες αλληλεξαρτήσεις και στη δυναμική του υφή.

β) Η απόκτηση των απαραίτητων διαθέσεων και στάσεων και η συνειδητοποίηση, αναγνώριση και οργάνωση αξιών που θα τους επιτρέψει: Να ενταχθούν ομαλά και εποικοδομητικά στο βιοφυσικό, το κοινωνικό και το πολιτιστικό περιβάλλον ως υπεύθυνοι πολίτες μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Να αναπτύξουν ιδιαίτερα μια διακριτική ευαισθησία απέναντι στην ανθρώπινη υπόσταση, καθώς και τη διάθεση να συμβάλλουν στην εξύψωση της ποιότητας της ζωής γενικότερα.

γ) Η εξοικείωση με έναν τρόπο εργασίας, που είναι συναφής με τη φύση του μαθήματος και η άσκηση αντίστοιχων δεξιοτήτων, απαραίτητων για τη σωστή και δημιουργική προσέγγιση και ερμηνεία πραγματικών δεδομένων και καταστάσεων όπως είναι κυρίως: η υποκίνηση και διατήρηση αδιάπτωτου του ενδιαφέροντος των μαθητών, για επαφή και γνωριμία με τον κόσμο που ζουν, η ανάπτυξη ερευνητικού πνεύματος και σταθερής έφεσης για τη διακρίβωση της αλήθειας και την προαγωγή των γνώσεων με μέσα, τρόπους, τεχνικές και σύμβολα που προσιδιάζουν στη δομή του περιεχομένου του μαθήματος καθώς και ο εθισμός στην ομαδική και συλλογική εργασία και δράση για επίτευξη κοινών σκοπών.

ΙΙ. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

Προϋποθέσεις για την υλοποίηση των σκοπών του μαθήματος είναι:

Η πλατιά γνωριμία του παιδιού με την άμεση πραγματικότητα σε συνάρτηση με μια μεθοδικά οργανωμένη συνολική προσέγγιση πραγμάτων, φαινομένων και καταστάσεων, με τρόπο που να αποκαλύπτεται προοδευτικά η εσωτερική συνάφειά τους και η εξελικτική τους υφή.

Η αξιοποίηση των ατομικών ενδιαφερόντων των παιδιών, σε συνάρτηση με τις εμπειρίες και γνώσεις τους, ώστε να δημιουργηθεί κοινή βάση προβληματισμού και μάθησης για την επιδίωξη κοινών σκοπών. Αλλά ενώ η διδασκαλία θα έχει ως αφετηρία την άμεση πραγματικότητα και τις πνευματικές ανάγκες των μαθητών, προοδευτικά θα πραγματοποιείται αποδέσμευση από το αποκλειστικό άμεσο περιβάλλον του παιδιού και θα προωθείται υπέρβαση στον ευρύτερο χώρο και στην ιστορική διάσταση, ώστε να γίνονται οι αναγκαίες συγκριτικές αξιολογήσεις, όσο το επίπεδο της τάξης το επιτρέπει.

Η διασφάλιση καταστάσεων απορίας και κοινού προβληματισμού στα πλαίσια οργανωμένων ατομικών, ομαδικών και συλλογικών μορφών εργασίας και δράσης ώστε ο μαθητής να μετέχει σε όλα τα στάδια της διαδικασίας της μάθησης. Συναφής με το πνεύμα αυτό πρέπει να είναι και ο ρόλος του δασκάλου: Διεγείρει τον προβληματισμό, υποβοηθεί και καθοδηγεί τους μαθητές στο σχεδιασμό της μελέτης των προβλημάτων, συνεργάζεται και εξασφαλίζει τους όρους για την αποτελεσματική δραστηριοποίηση των παιδιών. Τελικά πρέπει να οδηγήσει το παιδί να μάθει "πώς να μαθαίνει"

Η ενεργητική συμμετοχή όλων των μαθητών στις εκδηλώσεις της κοινότητας και η ανάληψη υπεύθυνων ρόλων στην σχολική ζωή και δράση.

III. ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

ΒΑΣΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Α΄ Ο άνθρωπος και το κοινωνικό του περιβάλλον

1. Η ζωή και η οργάνωση της ελληνικής κοινότητας
   - Ένα ελληνικό χωριό- μία ελληνική πόλη (διερεύνηση, ανεύρεση σχέσεων, συγκριτική εξέταση, ιστορική αναδρομή).
   - Η ζωή σε μια σύγχρονη πόλη (με βάση την πλησιέστερη πόλη της περιοχής, έξαρση ειδικών προβλημάτων και σχέσεων με την ύπαιθρο). Η ζωή στο σημερινό χωριό.
   - Άλλες πόλεις και χωριά (εδώ και αλλού-άλλοτε και τώρα).
   - Μια προκομμένη κοινότητα (διερεύνηση): οργάνωση χωριού και πόλεως (πολιτική, κοινωνική κ.τ.λ. μέριμνα) οικολογικά προβλήματα, σε βιομηχανικές κυρίως πόλεις.
2. Συγκοινωνία - επικοινωνία - αναψυχή
   - Τρόποι συγκοινωνίας (διεύρυνση): αστική συγκοινωνία· σύνδεση χωριών και πόλεων - σύνδεση χωριών - υπεραστική συγκοινωνία· ταξίδια σε άλλες χώρες ταξίδια στο διάστημα· προβλήματα συγκοινωνίας στην κοινότητα και στην περιοχή (διεύρυνση: πρόσωπα και υπηρεσίες, ειδικοί χώροι, εξυπηρέτηση, κυκλοφοριακήαγωγή, ειδικές συνθήκες κυκλοφορίας και μεταφορών).
   - Τρόποι επικοινωνίας (διεύρυνση): Παλιά και σύγχρονα μέσα και τρόποι· το δίκτυο επικοινωνίας στην κοινότητα και στην περιοχή· πρόσωπα και υπηρεσίες (συστηματικότερα) σχετικά προβλήματα.
   - Τουριστικά ταξίδια. Διακοπές. Κοινές γιορτές, τα πανηγύρια ήθη και έθιμα της περιοχής.

Β΄ Ο άνθρωπος και το γεωφυσικό του περιβάλλον

1. Γνωριμία με το χώρο της κοινότητας-φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον (διερεύνηση και συστηματοποίηση). Η ιστορία της κοινότητας. Γνώση και συνεξέταση του χώρου της περιοχής. Αναγωγή σε άλλους τόπους με χαρακτηριστικές ιδιομορφίες.
2. Προσανατολισμός στο χώρο. Γραφικό σχέδιο, ο χάρτης, η πυξίδα.
3. Ο καιρός, ο τόπος και ο χρόνος. Οι εποχές (συστηματοποίηση)· εποχιακές αλλαγές και συνακόλουθες αλλαγές στη φύση, στα φυτά, στη συμπεριφορά των ζώων, στις ενέργειες των ανθρώπων·
   η Γη μας κι εμείς-υδρόγειος σφαίρα, η Γη κινείται (εισαγωγικά).
   Το φως και το σκοτάδι. Πηγές φωτός. Μόνιμα στοιχεία των καιρικών συνθηκών στη στενή και ευρύτερη περιοχή (παρατηρήσεις, καταγραφές, μετρήσεις, βροχοπτώσεις, άνεμοι, ξηρασία κ τ λ.).
   Ο κύκλος του νερού (βροχή, χιόνια, πάγοι, νέφη-βρασμός και εξάτμιση κ τ λ.)
   Το νερό και οι άνεμοι ως πηγές ενέργειας και ζωής. Μερικά όργανα και τρόποι παρατηρήσεων και μετρήσεων (απλές συσκευές, απλά πειράματα).
4. Η ζωή των φυτών και των ζώων της περιοχής. Ο βιοφυσικός κόσμος της περιοχής (πλατύτερη γνώση και συστηματικότερη σπουδή) σε σχέση με τις τοπικές συνθήκες και τις ανάγκες των κατοίκων. Χαρακτηριστικοί βιότοποι της περιοχής. Ο βιοφυσικός κόσμος σε άλλους τόπους (ταξινομήσεις στοιχειώδεις και συγκρίσεις σε σχέση με τις συνθήκες του κάθε τόπου). Μορφή και όργανα φυτών και ζώων. Άνθρωπος, φυτά και ζώα-μερικές συγκρίσεις μορφολογικές· ο άνθρωπος και οι ανάγκες του - ο άνθρωπος και τα εργαλεία. Τρόποι πολλαπλασιασμού. Πώς αναπτύσσονται τα φυτά και τα ζώα (παρατήρηση-έρευνα με ένα χαρακτηριστικό ζώο και φυτό του τόπου). Πώς επεμβαίνει ο άνθρωπος. Προστασία του βιοφυσικού κόσμου. Καθαριότητα, ασθένειες, υγιεινές συνήθειες.
5. Προσαρμογή του εδάφους και του τοπίου στις ανθρώπινες ανάγκες-έμφαση στα εξελικτικά στοιχεία: διαμόρφωση χώρων, αναδασώσεις, αρδευτικά έργα, νέοι οικισμοί κ.τ.ο. Η δύναμη της μηχανής: απλές μηχανές, χρήση, κίνηση μηχανών. Οι μηχανές στο σπίτι μας (διεύρυνση). Πειράματα με μαγνήτες. Προστασία του τοπίου και εξανθρωπισμός του.

Γ΄ Ο άνθρωπος ως παραγωγός και καταναλωτής

1. Οι ανάγκες της οικογένειας- οι ανάγκες του ανθρώπου (συστηματοποίηση όσων διδάχτηκαν στις Α΄και Β΄τάξεις) με αναφορά στην κοινότητα του παιδιού (έργα, ιδρύματα κ.τ.ο.)
3. Οι ανάγκες της κοινότητας και η κρατική μέριμνα (όπως και στην προηγούμενη παράγραφο).
4. Ανάγκες και προβλήματα σύγχρονων πόλεων, με αναφορά στην πλησιέστερη πόλη της περιοχής - απλή συγκριτική διερεύνηση ειδικών προβλημάτων σε συσχετισμό με το χωριό, την αγροτική ζωή και την τεχνολογική ανάπτυξη. Προστασία του ανθρώπου: κυκλοφορία, διαφήμιση, ψυχαγωγία και υγεία του παιδιού κ.τ.ο.
5. Σύγχρονοι τρόποι και μέσα για την παραγωγή, τη μεταφορά και την κατανάλωση αγαθών (συγκοινωνίες, επικοινωνίες, εργοστάσια και μεταποίηση προϊόντων, εξοπλισμός σπιτιών και κοινότητας, πλαστικές ύλες κ.ά.). Αγαθά που παράγει η περιοχή μας - αγαθά που στέλνομε σε άλλες περιοχές.
6. Η εργασία του ανθρώπου ως μέσο εξασφάλισης αγαθών και βελτίωσης της ζωής τους, είδη επαγγελμάτων, εργασία και αμοιβή, το χρήμα μέσο συναλλαγής, καταμερισμός εργασίας και εξειδίκευση (με αναφορά κυρίως στις συνθήκες εργασίας των εργοστασίων και τη χρήση των μηχανών -βλ. ΒΤ΄-). Πρόληψη ατυχημάτων, πρόνοια κρατική.

Δ΄ Ο άνθρωπος, ο χρόνος και η εξέλιξη

1. Εισαγωγή στην έννοια του χρόνου: διαδοχή, παρόν - παρελθόν - μέλλον και συναφείς έννοιες (π.χ. παλιές και νέες γενιές, πρόγονοι, χιλιετηρίδα κ.τ.ο.
   Η μέτρηση του χρόνου (συστηματικότερα).
2. Εισαγωγή στην πολιτιστική εξέλιξη: η γένεση του ανθρώπου, πρώτες ανάγκες και πρώτες προσπάθειες επιβίωσης (στέγη, τροφή, άμυνα.....).
   Οι πρώτες εφευρέσεις και το πέρασμα στην κοινοτική ζωή (σκεύη και εργαλεία μόνιμη στέγη, καλλιέργειες, εξημέρωση ζώων, κ.τ.ο. (παραστατικά).
3. Διερεύνηση ιστορικοκοινωνική στον αρχαιοελλαδικό χώρο: Έλληνες και Ελλάδα. Πολιτική οργάνωση (πόλεις-κράτος) παιδεία, τέχνη, εμπόριο. Αρχαία κατάλοιπα (Παραστατικά).
   Η θρησκεία των Αρχαίων Ελλήνων και οι μύθοι τους (εισαγωγικά).

ΕΥΚΑΙΡΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν θέματα που δεν εντάσσονται φυσικά και οργανικά στο συστηματικά διαρθρωμένο πρόγραμμα της Μ.τ.Π., που αποτελεί τον κοινό πυρήνα εργασίας για όλα τα σχολεία της χώρας ή που απαιτούν ειδικό χειρισμό.

Τα θέματα αυτά ταξινομούνται σε ξεχωριστές ενότητες, για να δοθεί στο δάσκαλο η ευχέρεια να τις εντάσσει στη σχολική εργασία του, ανάλογα με τη φύση τους και τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται σε κάθε σχολείο.

Τέτοιες ενότητες είναι:

1. Οι εποχιακές: Οι εποχές και οι ασχολίες των ανθρώπων.
2. Επίκαιρες: έκτακτα φυσικά γεγονότα από τη ζωή του σχολείου (εκδηλώσεις αλληλεγγύης κ.τ.ο.), της κοινότητας (λ.χ. εγκαίνια σχολείου, υδραγωγείου κ.λ.π.) την εθνική ζωή και από τη διεθνή επικαιρότητα (π.χ. επιστημονικά επιτεύγματα με παγκόσμια σημασία, φυσικά φαινόμενα κ.ά.).
3. Ενότητες εορταστικών εκδηλώσεων: θρησκευτικών, εθνικών, κοινωνικών πολιτιστικών.

Οι ενότητες αυτές, με τον έντονα βιωματικό τους τόνο και τον πλούτο του συναισθηματικού και λοιπού περιεχομένου, προσφέρουν ορισμένες αναντικατάστατες ευκαιρίες για πολύπλευρη και βαθιά καλλιέργεια του παιδιού από άποψη θρησκευτική, εθνική και κοινωνική(Βίωση αξιών).

IV. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΣΕ ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

α. Γενικές ενότητες

Α΄ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΟΥ
Β΄ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΓΕΩΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
Γ΄ ΠΩΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΟΥΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ
Δ΄ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΦΥΤΑ
Ε΄ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΖΩΑ
ΣΤ΄ ΠΩΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΕΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ-ΠΗΓΕΣ ΑΓΑΘΩΝ

Ζ: Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΜΗΧΑΝΕΣ - ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ
Η: Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ, Ο ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ

β. Επιδιώξεις των γενικών ενοτήτων

- Α -
Ο άνθρωπος ανάμεσα στους συνανθρώπους του

Οι επιδιώξεις των Α΄και Β΄ τάξεων με έμφαση:
- στη συστηματικότερη διερεύνηση των ανθρώπινων σχέσεων και αλληλεξαρτήσεων μέσα στην κοινότητα
- στην επισήμανση των διαφορών και μεταβολών που παρουσιάζουν οι κοινότητες στο χώρο και στο χρόνο·
- στην προώθηση αξιολογικών κριτηρίων συμμετοχής τους στην κοινωνική ζωή.

- Β -
Ο άνθρωπος στο γεωφυσικό του περιβάλλον.

Οι επιδιώξεις των Α΄και Β΄τάξεων σε συστηματικότερες διαδικασίες, ώστε οι μαθητές:
- να ολοκληρώσουν τη σπουδή του γεωγραφικού χώρου και των αντίστοιχων εννοιών·
- να μπορούν να παρατηρούν, να καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους με κάποιο σύστημα, χρησιμοποιώντας και συμβολικές παραστάσεις και να ερμηνεύουν στοιχειώδεις συνεξαρτήσεις
- να ανασυνθέτουν τη σταδιακή δράση του ανθρώπου πάνω στο περιβάλλον από σχετικές μαρτυρίες
- να αξιολογούν τις επεμβάσεις αυτές.

- Γ -
Πώς επικοινωνούν οι άνθρωποι μεταξύ τους

Με βάση τις μαθήσεις στις προηγούμενες τάξεις οι μαθητές:
- συμπληρώνουν τις γνώσεις τους σχετικά με τα σύγχρονα μέσα συγκοινωνίας, πληροφόρησης και ψυχαγωγίας και μελετούν ειδικά προβλήματα της περιοχής·
- αποτιμούν τα μέσα αυτά ως μεγάλες επινοήσεις της ανθρώπινης διάνοιας που πρέπει να χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για την ανύψωση της ποιότητας της ζωής......

- Δ, Ε -
Φυτά και ζώα σε ελληνικούς και άλλους βιότοπους.

Οι μαθητές:
- ασκούν τις ικανότητές τους για συστηματικότερη παρατήρηση, συσχετισμό, πειραματική δοκιμή και εφαρμογή·
- διευρύνουν τη γνωστική τους υποδομή στη διερεύνηση των λειτουργιών φυτών και ζώων σε συνάρτηση με τη ζωή τους σε ορισμένο τόπο·
ενδυναμώνουν το ενδιαφέρον και την έφεση για εξερεύνηση της φύσης και ανακάλυψη και για αρμονική συνύπαρξη.

- ΣΤ -
Πώς ικανοποιεί ο άνθρωπος τις ανάγκες του-Πηγές αγαθών

Οι επιδιώξεις των Α΄ και Β΄τάξεων, με έμφαση:
- στη συσχέτιση των αναγκών του ανθρώπου με τη σύγχρονη επιστημονική και τεχνολογική εξέλιξη·
- στη μελέτη των τρόπων που οι κοινότητες καλύπτουν συλλογικές και ατομικές ανάγκες των κατοίκων·
- στην αξιολόγηση των μέσων βελτίωσης της ζωής για όλους τους ανθρώπους και των συναφών οικολογικών προβλημάτων.

Μέσα από τις παραγωγικές διαδικασίες της κοινότητας οι μαθητές:
- αποκτούν σαφέστερη αντίληψη ορισμένων εξαρτήσεων της παραγωγής και κατανάλωσης από τις τοπικές συνθήκες και την πολιτιστική πρόοδο του ανθρώπου·
- προσεγγίζουν βασικά προβλήματα που σχετίζονται με την ευθύνη του ανθρώπου για την προστασία των πηγών, καθώς και για τη δική του ποιότητα τροφής, εργασίας και υγείας.

- Ζ -
Ο άνθρωπος και οι μηχανές-Εφαρμογές.

Με βάση προηγούμενες μαθήσεις οι μαθητές:
- συστηματοποιούν τις τεχνολογικές τους γνώσεις και τις αντίστοιχες επιστημονικές έννοιες·
- μαθαίνουν τη λειτουργία και τους τρόπους αποφυγής ατυχημάτων των κυριότερων οικιακών συσκευών·
- ασκούνται στην κατασκευή απλών συσκευών και στη χρήση ανάλογων μέσων διδασκαλίας και μάθησης·
- αποτιμούν σωστά το ρόλο των ανθρώπινων εφευρέσεων στον εξανθρωπισμό του ανθρώπου.

- Η -
Ο άνθρωπος, ο χρόνος και η εξέλιξη

Οι επιδιώξεις επεκτείνονται στις ικανότητες των μαθητών:
- να αποσαφηνίζουν χρονικά τα φαινόμενα και γεγονότα (αδρομερώς)·
- να ερευνούν ιστορικές μαρτυρίες και άλλα κατάλοιπα και να ανασυνθέτουν το ιστορικό της κοινότητας·
- να ανασυνθέτουν τη ζωή των προϊστορικών ανθρώπων και να σταθμίζουν ορισμένες οριακές εφευρέσεις.

ΕΥΚΑΙΡΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Οι ευκαιριακές ενότητες παρέχουν στο δάσκαλο τη δυνατότητα να οργανώσει την εσωσχολική και την εξωσχολική ζωή με τρόπο που θα βοηθήσει τους μαθητές:

α. Στην περίπτωση των εποχικών ενοτήτων:
- να συλλάβουν με τρόπο αμεσότερο τις έννοιες της χρονικής διαδοχής και των περιοδικών αλλαγών·
- να προσεγγίσουν το νόημα των αλλαγών αυτών μέσα από πραγματικές καταστάσεις της ζωής·
- να ζήσουν τον αναγεννητικό παλμό της φύσης μέσα σε αυτή και μέσα από δημιουργικές τους εκδηλώσεις.

β. Στην περίπτωση των επίκαιρων ενοτήτων:
- να συνδέουν τη σχολική μάθηση με την πραγματική ζωή, την τοπική και την ευρύτερη·
- να προβληματίζονται, συμμετέχοντας ενεργά, πάνω σε πραγματικά και τρέχοντα γεγονότα της κοινότητας·
- να αποκτήσουν βαθύτερη αίσθηση της κοινωνικής τους υπόστασης και του κοινωνικού τους χρέους, ως μέλη όχι μόνον της τοπικής, αλλά και της εθνικής και της πανανθρώπινης κοινότητας.

γ. Στην περίπτωση των εορταστικών εκδηλώσεων:
- να γνωρίσουν τα πρόσωπα και τα γεγονότα που διαμόρφωσαν την εθνική μας κληρονομιά (ιστορική, θρησκευτική κ.λ.π.)·
- να φρονηματιστούν από τους αγώνες και τις θυσίες και να ενδυναμώσουν μέσα τους τη θέληση για συνέχιση της πολιτιστικής ανόδου.

V. ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΕΝΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΜΕΡΙΚΟΤΕΡΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΘΕ ΜΕΡΙΚΟΤΕΡΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ	ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ
Α. Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΟΥ	1. Γιατί ζούμε σε κοινότητες	Τα παιδιά συνειδητοποιούν, με τη βοήθεια συγκεκριμένων παραδειγμάτων, την αναγκαιότητα της συμβίωσης των ανθρώπων και αναγνωρίζουν τους λόγους που οδηγούν τους ανθρώπους να οργανώνονται σε κοινότητες.	- Γιατί ζούμε πολλοί μαζί: Ποιές ανάγκες ικανοποιούμε, τι πετυχαίνουμε όλοι μαζί. Διερεύνηση μορφών συμβίωσης, στις οποίες συμμετέχει και το ίδιο το παιδί και εύρεση αλληλεξαρτήσεων, λ.χ. στην οικογένεια, το παιγνίδι, το σχολείο, την κοινότητα (χωριό - πόλη). - Τι μας προσφέρει η κοινότητα: Ανάγκες που ικανοποιεί η κοινότητα (ασφάλεια, ύδρευση, καθαριότητα, ηλεκτροδότηση, συγκοινωνία, εκπαίδευση, υγειονομική περίθαλψη κ.τ.λ.). Άλλες Αρχές και υπηρεσίες στην κοινότητα-Κρατικοί φορείς.
	2. Πώς λειτουργεί μια κοινότητα (το χωριό ή η πόλη μας).	- Τα παιδιά: Διαπιστώνουν, ότι σε κάθε κοινότητα οι κάτοικοι χρειάζεται να παίρνουν κοινές αποφάσεις για θέματα που τους αφορούν, να τις σέβονται και να τις τηρούν. - Γνωρίζουν τον τρόπο με τον οποίο ο δημότης συμμετέχει στη λήψη των αποφάσεων και κατανοούν τη σημασία των δημοκρατικών διαδικασιών για την εκλογή των δημοτικών αρχών και για την επίλυση των προβλημάτων της κοινότητας. - Διαπιστώνουν ότι, όπως στην ομάδα, έτσι και στην κοινότητα ισχύουν κανόνες. - Επισημαίνουν τις συνέπειες που έχει η παράβαση των κανόνων και των νόμων και κατανοούν την αναγκαιότητά τους. - Αποκτούν θετικές στάσεις για συνεργασία ανοχή, αλληλεγγύη, συλλογική εργασία κτλ. Εθίζονται στην κοινωνική ζωή και δράση στα πλαίσια των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών τους.	- Πως είναι οργανωμένη μια κοινότητα: Δημοτικό-κοινοτικό συμβούλιο, δήμαρχος-πρόεδρος, υπηρεσίες της κοινότητας. Ποιές αρμοδιότητες έχει το δημοτικό ή το κοινοτικό συμβούλιο. Άλλοι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης. Πώς συμμετέχει ο δημότης στη λήψη αποφάσεων: Λαϊκή συμμετοχή, εκλογεία, δημοτικές εκλογές, υποψήφιοι, δημοκρατικές διαδικασίες, ενημέρωση, πλειοψηφία, μειοψηφία. Άλλοι τρόποι συμμετοχής του δημότη (σύλλογοι συναιτερισμοί κ.τ.λ.). Κανόνες και νόμοι στην Κοινότητα: Γιατί είναι ανάγκη να υπάρχουν κανόνες και νόμοι στην κοινότητα. Ποιός τους θεσπίζει, Συνέπειες από την παραβασή τους για το άτομο και το σύνολο (με βάση συγκεκριμένα παραδείγματα και με αναφορά σε κανόνες που ισχύουν στην οικογένεια, το παιγνίδι, την εργασία κτλ.)
	3. Η ζωή μας στην κοινότητα (στο χωριό ή στην πόλη μας)	- Τα παιδιά συγκεντρώνουν και επεξεργάζονται πληροφορίες για τις συνθήκες ζωής και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι στην κοινότητα (την πόλη ή το χωριό τους). - Συνειδητοποιούν, ότι τα περισσότερα από τα κοινά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι της κοινότητας, μπορούν να λυθούν με κοινή και οργανωμένη προσπάθεια. - Προσεγγίζουν ανάλογα προβλήματα που αντιμετωπίζουν άλλες πόλεις και χω-	- Η σημερινή πόλη: Γιατί συγκεντρώνονται οι άνθρωποι στις πόλεις. Μεγάλες και μικρές πόλεις. Τι δυνατότητες υπάρχουν στην πόλη για εργασία, εκπαίδευση, υγειονομική περίθαλψη, ψυχαγωγία κτλ.. Ποιά προβλήματα αντιμετωπίζουν σήμερα οι άνθρωποι στην πόλη (έλλειψη χώρου, κατοικία, επικοινωνία, κυκλοφοριακό, μόλυνση του περιβάλλοντος κτλ.). - Το σημερινό χωριό: Πώς ζούν οι άνθρωποι σήμερα στο χωριό.

		ριά και βρίσκουν τυχόν ομοιότητες και διαφορές.	Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι των χωριών. Σύγκριση με τη ζωή στις πόλεις. Αλληλεξάρτηση πόλης και χωριού.
		- Αποκτούν θετικές στάσεις απέναντι στον τόπο τους και τους ανθρώπους του και έφεση για ενεργητική συμμετοχή.	- Όροι για τη βελτίωση της ζωής στο χωριό, στην πόλη μας. Τι μπορεί να κάνει το σύνολο (η κοινότητα) και τι το άτομο. Συνεργασία όλων των φορέων. - Ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν άλλες πόλεις και χωριά στη χώρα μας. - Κοινές εκδηλώσεις και πολιτιστικές δραστηριότητες (ήθη, έθιμα, πανηγύρια, εκθέσεις, φυσικές ομορφιές, τουρισμός κ.τ.ο.).
	4. Η κοινότητα (το χωριό ή η πόλη μας) σήμερα και άλλοτε	- Οι μαθητές, με βάση συγκεκριμέναπαραδείγματα από τη ζωή στην κοινότητα και τα έργα του ανθρώπου σε αυτή, εισάγονται στην έννοια της πολιτιστικής εξέλιξης. - Επισημαίνουν αλλαγές που έγιναν στην κοινότητα και βρίσκουν ποιές από αυτές ανύψωσαν και ποιές υποβάθμισαν την ποιότητα της ζωής των κατοίκων. - Μαθαίνουν να εκτιμούν τις προσπάθειες και τα έργα των παλαιοτέρων και συνειδητοποιούν την ανάγκη για συνέχιση της προσφοράς.	- Από τα παλιά στα σημερινά: Πώς ήταν το χωριό ή η πόλη μας στα παλιά χρόνια. Τι μεταβολές έγιναν και γιατί έγιναν, ποιές μας ωφέλησαν και ποιές όχι (δημογραφική εξέλιξη, ασχολίες των κατοίκων, έργα. εργαλεία, σκεύη, αλλαγές στο περιβάλλον κ.τ.ο.). Τι προβλέπεται να γίνει (έργα, καλλιέργειες, βιομηχανίες κτλ). - Η κληρονομιά των προγόνων μας (μνημεία, έργα τέχνης, λαϊκή τέχνη, χοροί, τραγούδια, αξιοποίηση μνημείων, τουρισμός κτλ.)
	5. Άλλες Κοινότητες στον κόσμο.	- Τα παιδιά προεκτείνουν τις γνώσεις τους στον τρόπο ζωής, και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι σε άλλες κοινότητες του κόσμου. - Συνειδητοποιούν την κοινή τους φύση και αποκτούν αισθήματα κατανόησης, αλληλεγγύης και συναδέλφωσης για όλους τους ανθρώπους του κόσμου.	- Άλλες κοινότητες στον κόσμο: Πώς ζούν οι άνθρωποι σε αυτές, τι προβλήματα αντιμετωπίζουν, ιδιαίτερα στις υποανάπτυκτες χώρες.
Β' Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΓΕΩΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	1. Πως είναι ο τόπος που ζούμε	- Τα παιδιά εξοικειώνονται με τα βασικά γεωγραφικά στοιχεία της περιοχής τους και αποσαφηνίζουν βασικές γεωγραφικές έννοιες. - Εισάγονται προοδευτικά στην τεχνική της αναπαράστασης του χώρου και μαθαίνουν να διαβάζουν και να κατασκευάζουν απλούς χάρτες. - Ασκούνται στον προσανατολισμό με τη βοήθεια του χάρτη και της πυξίδας.	- Γνωρίζουμε και αναπαριστάνουμε τον τόπο μας: Μορφολογική εξέταση (βουνά, πεδιάδες, ποτάμια, λίμνες, θάλασσα, νησιά, ηφαίστεια κτλ.). Αναπαράσταση (απλά σχεδιαγράμματα γειτονιάς, χωριού, πόλης, απεικονίσεις, τοπικός χάρτης). Προσανατολισμός οριζόντια και κάθετα(χάρτης) - Γνωρίζουμε και αναπαριστάνουμε την περιοχή μας: Μορφολογική εξέταση (βουνά, πεδιάδες, ποτάμια, κοιλάδες λίμνες, θάλασσα, νησιά, οριζόντιος διαμελισμός,υπέδαφος, σχέσεις ανάμεσα στα γεωγραφικά στοιχεία, μεγάλα έργα ανθρώπου, πόλεις, χωριά, λιμάνια, οδοί, υπέδαφος κτλ). Χάρτης της περιοχής.
	2. Ο κόσμος πέρα από τον τόπο μας	- Αποκτούν στοιχειώδεις γνώσεις για το ηλιακό μας σύστημα και κατανοούν όσο είναι δυνατόν γιατί η ημέρα και η νύχτα εναλλάσσονται.	- Πέρα από τον τόπο μας: Η περιοχή μας είναι ένα κομμάτι της Ελλάδας. Αναζήτηση της περιοχής μας στο χάρτη της Ελλάδας και της Ελλάδας στην υδρόγειο, άλλες χώρες.

		Σχήμα και περιστροφική κίνηση της γης, ημέρα, νύκτα, υδρόγειος σφαίρα. Πέρα από τη γη: (ήλιος, φεγγάρι, αστέρια, δορυφόροι, διαστημόπλοια).

Τόπος είναι κυρίως ο χώρος της κοινότητας (χωριού ή πόλης) που μπορεί ο μαθητής να παρατηρήσει και να ερευνήσει άμεσα.

Η περιοχή δεν ταυτίζεται κατ'ανάγκη με διοικητική μονάδα (νομός) ή το γεωγραφικό διαμέρισμα. Περιοχή είναι ο ευρύτερος χώρος που είναι ορατός στο παιδί ή αν δεν είναι στο σύνολό του ορατός, έχει άμεση σχέση με τη ζωή του χωριού ή της πόλης (αλληλεξάρτηση). Για το παιδί της Αθήνας λ.χ. η περιοχή δεν είναι όλη ορατή, γιατί εκτός από το λεκανοπέδιο των Αθηνών περιλαμβάνει τα νησιά του Σαρωνικού, μέρος της Πελοποννήσου, της Βοιωτίας, τα Μεσόγεια και μέρος της Εύβοιας. Το ίδιο ισχύει για το παιδί της Πάτρας, της Ηγουμενίτσας, του Βόλου, κάποιου χωριού που συνδέεται εμπορικά, εκπαιδευτικά κτλ με την κοντινή πόλη κ.ο.κ.

3. Τι καιρό κάνει στον τόπο μας.	- Τα παιδιά εισάγονται προοδευτικά στην έννοια του κλίματος, κάνοντας παρατηρήσεις και μετρήσεις σχετικά με τις καιρικές συνθήκες του τόπου τους. - Μαθαίνουν να αναγνωρίζουν και να χρησιμοποιούν τα απλούστερα σύμβολα του μετεωρολογικού χάρτη και να καταγράφουν τα αποτελέσματα των παρατηρήσεων και των μετρήσεων σε απλές γραφικές παραστάσεις και πίνακες. - Ερμηνεύουν με τη βοήθεια απλών παραδειγμάτων, εποχιακές αλλαγές που γίνονται στο φυσικό περιβάλλον και κατανοούν τη σημασία τους.	- Μαθαίνουμε για τον καιρό: Παρατηρήσεις, μετρήσεις, καταγραφές (ο κύκλος του νερού, θερμοκρασία, βροχοπτώσεις, υγρασία, ηλιοφάνεια, άνεμοι κτλ.). - Καταγράφουμε αυτά που παρατηρούμε: Σύμβολα του μετεωρολογικού χάρτη (ηλιοφάνεια, βροχοπτώσεις, άνεμοι, χιόνι, παγετός, θερμοκρασία κτλ). Απλοί πίνακες και γραφικές παραστάσεις για την καταγραφή των παρατηρήσεων και των μετρήσεων των παιδιών. - Η φύση στις τέσσερις εποχές: Αλλαγές στη φύση κατά τις τέσσερις εποχές του έτους. Παρατηρήσεις και εξερευνήσεις. Γιατί γίνονται οι αλλαγές αυτές. - Τι καιρό έχουμε στον τόπο μας: Ορεινή, πεδινή, παραθαλάσσια, κλειστή περιοχή, νησί, θέση στην Ελλάδα (Βόρεια νότια κτλ.) άνεμοι κτλ. Πώς είναι ο καιρός στις τέσσερις εποχές του έτους.
4. Παρατηρήσεις και πειράματα.	- Τα παιδιά ασκούνται σε απλά πειράματα και δοκιμές και προσεγγίζουν έννοιες από τις φυσικές επιστήμες, που είναι απαραίτητες για την κατανόηση αλλαγών (φαινομένων) που γίνονται στο φυσικό περιβάλλον. - Αναπτύσσουν έφεση και ενδιαφέρον για συζήτηση και έρευνα και καλλιεργούν τις απαραίτητες προς τούτο δεξιότητες.	- Απλά πειράματα και δοκιμές σχετικά με τις έννοιες θερμότητα, εξάτμιση, βρασμός, ατμός, υγροποίηση, τήξη, πήξη, μέτρηση θερμοκρασίας (θερμόμετρο). Οι τρείς καταστάσεις των σωμάτων. Η δύναμη του ατμού, φώς, σκιά.
5. Πώς ζούμε στον τόπο μας	- Τα παιδιά συγκεντρώνουν και επεξεργάζονται πληροφορίες σχετικά με το τρόπο και τις συνθήκες ζωής των κατοίκων της περιοχής τους και κατανοούν πως το φυσικό-περιβάλλον (κλίμα, μορφολογία του εδάφους, θέση, φυσικός πλούτος) επηρεάζει τη ζωή του ανθρώπου, και αντίθετα, πώς ο άνθρωπος επεμβαίνει και το αξιοποιεί θετικά ή αρνητικά για λογα-	- Πώς το κλίμα και το φυσικό περιβάλλον επηρεάζει τη ζωή μας: Ασχολίες των κατοίκων, πλουτοπαραγωγικές πηγές, καλλιέργειες, ορυκτός πλούτος, συγκοινωνία, βιομηχανία, βιοτεχνία, τουρισμός, υγεία, αναψυχή κτλ. Προβλήματα. - Πώς επεμβαίνει ο άνθρωπος στο φυσικό περιβάλλον: Τεχνικά έργα,

		ρισμό του. - Με βάση συγκεκριμένα παραδείγματα συνειδητοποιούν τους κινδύνους που συνεπάγεται η καταστροφή του περιβάλλοντος και προβληματίζονται για το τι μπορούμε να κάνουμε για να διατηρήσουμε και να χαιρόμαστε την ομορφιά της φύσης	αξιοποίηση πηγών, αρνητική-θετική επέμβαση του ανθρώπου, καταστροφή του περιβάλλοντος στην περιοχή μας και αλλού. Πώς θα προστατεύσουμε και θα αξιοποιήσουμε το περιβάλλον, με αναφορά πάντα σε όσα γίνονται στην περιοχή τους.
Γ' ΠΩΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΟΥΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ	1. Πώς γίνονται οι συγκοινωνίες	- Τα παιδιά διευρύνουν τις γνώσεις τους για τα μέσα και τους τρόπους συγκοινωνίας και μεταφοράς. - Συνειδητοποιούν ότι το συγκοινωνιακό δίκτυο της περιοχής τους αποτελεί τμήμα ενός ευρύτερου δικτύου. - Μαθαίνουν για τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να εξυπηρετηθούν στις μετακινήσεις τους και πώς να προετοιμάζονται για ένα ταξίδι. - Επισημαίνουν ειδικότερα προβλήματα συγκοινωνίας που αντιμετωπίζουν οι κάτοικοι της περιοχής τους, καθώς και την εξάλειψη άλλων με συγκεκριμένα μέτρα. - Κατανοούν με αναφορές σε συγκεκριμένα παραδείγματα το ρόλο της συγκοινωνίας για τη βελτίωση των όρων της ζωής.	- Πώς γίνεται η συγκοινωνία στην περιοχή μας: Αστικές, υπεραστικές συγκοινωνίες, σιδηροδρομικές, αεροπορικές, ακτοπλοϊκές. Σύνδεση με άλλες περιοχές. Σχεδιαγράμματα, χάρτης περιοχής-έργα (δρόμοι, λιμάνια κτλ). - Πώς ταξιδεύουμε: Εισιτήριο, κλείσιμο θέσης, δρομολόγιο. αναχώρηση, άφιξη, προσωπικό κτλ. Μεγάλα ταξίδια. - Πώς γίνονται οι μεταφορές στην περιοχή μας: Μέσα μεταφοράς, μεταφορά προϊόντων. Σύνδεση με άλλες περιοχές διακομιστικό εμπόριο. Ταξίδια και μεταφορές σε άλλες εποχές και σε άλλους τόπους. - Τι προβλήματα λύνουμε με τη συγκοινωνία και ποιά προβλήματα αντιμετωπίζουμε στην περιοχή μας: Μετακίνηση ασφαλής και γρήγορη, αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών διάθεση παραγωγής, εμπόριο, αξιοποίηση της περιοχής, τουρισμός, γνωριμία με άλλους ανθρώπους. Προβλήματα που οφείλονται στη διαμόρφωση του εδάφους, τον καιρό, στην έλλειψη έργων, κυκλοφοριακό, μόλυνση περιβάλλοντος.
	2. Πώς θα κυκλοφορούμε ακίνδυνα	- Τα παιδιά βοηθούνται μέσα από συγκεκριμένες καταστάσεις να συνειδητοποιήσουν τους κινδύνους που διατρέχουν από την κυκλοφορία. - Κατανοούν ότι και στην κυκλοφορία ισχύουν κανόνες και μαθαίνουν πώς να τους τηρούν με τη βοήθεια σημάτων, διαγραμμίσεων κτλ. - Εξοικειώνονται με συγκεκριμένες καταστάσεις κυκλοφορίας και ασκούνται άμεσα ή με τη βοήθεια εποπτικού υλικού να τις αντιμετωπίζουν ακίνδυνα. -Τα παιδιά αποσαφηνίζουν έννοιες σχετικές με τους τρόπους και τα μέσα επικοινωνίας και πληροφόρησης.	- Κίνδυνοι από την κυκλοφορία: Εξαιτίας της συμπεριφοράς των πεζών και των οχημάτων. Επικίνδυνες καταστάσεις κυκλοφορίας. Ο δημόσιος δρόμος και η σημανσή του. Ποδήλατα, στάθμευση οχημάτων, αγροτικά μηχανήματα κτλ. - Πώς ρυθμίζεται η κυκλοφορία: Κανόνες κυκλοφορίας, τροχαία, σήματα τροχαίας, σήματα που δηλώνουν τις προθέσεις των οδηγών κτλ. - Πώς επικοινωνούν οι άνθρωποι: Τρόποι και μέσα επικοινωνίας, (ραδιόφωνο, τηλεόραση, τύπος, βιβλία κτλ. -Πώς επικοινωνούσαν οι παλιότεροι. -Πώς μας εξυπηρετούν τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας:

		- Κατανοούν τη σημασία των μέσων επικοινωνίας και πληροφόρησης για την πρόοδο, τη μόρφωση και την ψυχαγωγία. - Επισημαίνουν με τη βοήθεια απλών παραδειγμάτων τη θετική και την αρνητική επίδραση των μαζικών μέσων ενημέρωσης στον τρόπο της ζωής μας και στη διαμόρφωση της γνώμης μας.	- Γρήγορη επικοινωνία, αντιμετώπιση αναγκών της ζωής, ενημέρωση, ψυχαγωγία, μόρφωση κ τ λ. Εξερευνήσεις βυθών, διαστήματος. - Πώς να γίνεται σωστή η πληροφόρηση και η ψυχαγωγία: Παρουσίαση και ανάλυση ενός παραδείγματος, λ.χ. τηλεόραση, βιβλία, εφημερίδα κτλ. - Φυτά από τους ελληνικούς βιότοπους:
Δ' Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΦΥΤΑ	1. Γνωριμία με τα φυτά	- Στην τάξη αυτή τα παιδιά εθίζονται στη συστηματικότερη παρατήρηση και έρευνα της φύσης. Διευρύνουν τις γνώσεις τους σχετικά με τα φυτά και αποσαφηνίζουν σχετικές έννοιες. - Αναπτύσσουν έφεση και ενδιαφέρον για αναζήτηση, έρευνα και ανακάλυψη και καλλιεργούν συναφείς δεξιότητες.	Εξερεύνηση του φυτικού κόσμου της περιοχής. Παρατήρηση, αναγνώριση φυτών, ταξινομήσεις (δένδρα, θάμνοι, πόες, αειθαλή, φυλλοβόλα, μονοετή, πολυετή, οπωροφόρα, καλλωπιστικά, δένδρα του δάσους, διάταξη φύλλων, χρώμα, ρίζες, οσμή, γεύση, αγκάθια κτλ.) - Μέρη και όργανα των φυτών: Ρίζες, υπόγειοι βλαστοί, κορμός, κλάδοι, μπουμπούκια, φύλλα, άνθη, καρποί. Συλλογές: ρίζες, φύλλα, άνθη, καρποί, σπόροι, υπόγειοι βλαστοί, κτλ.
	2. Τι χρειάζονται τα φυτά για να ζήσουν και να μεγαλώσουν	- Τα παιδιά μαθαίνουν από άμεση παρατήρηση και απλά πειράματα τους όρους που κάνουν δυνατή τη ζωή των φυτών. - Διαπιστώνουν, με τη βοήθεια συγκεκριμένων παραδειγμάτων, ότι ένα φυτό μπορεί να ζήσει σε ένα ορισμένο περιβάλλον και προσεγγίζουν, όσο είναι δυνατόν την έννοια της προσαρμογής. - Γνωρίζουν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ζούν τα φυτά στην περιοχή τους και ερμηνεύουν τους λόγους για τους οποίους ορισμένα από αυτά ευδοκιμούν ιδιαίτερα, άλλα λιγο και άλλα καθόλου.	- Πώς αυξάνει ένα φυτό: Χώμα, νερό, αέρας, θερμότητα, φως (παρατηρήσεις, απλά πειράματα και σχετικές δραστηριότητες στην τάξη). - Συμπεριφορά των φυτών σε σχέση με το φώς και την υγρασία: Αύξηση, φύλλα και άνθη προς τον ήλιο, ρίζες προς το νερό, αναρρίχηση. - Πώς προσαρμόζεται ένα φυτό στο περιβάλλον: Υγρασία, κλίμα, υψόμετρο, νερό (παρουσίαση συγκεκριμένων παραδειγμάτων από γνωστά φυτά). - Πώς επιβιώνουν τα φυτά: Πέσιμο των φύλλων το φθινόπωρο (χειμερία ανάπαυλα), πέσιμο των φύλλων στο τέλος της άνοιξης (σπόρος-λήθαργος). Τα φυτά στις τέσσερις εποχές του έτους. - Ποιά φυτά ζούν στην περιοχή μας: Γιατί κυριαρχούν ορισμένα σε σχέση με το υψόμετρο, το κλίμα και την υγρασία. - Φυτά σε ξένους τόπους: Ψυχρές χώρες, θερμές, έρημος κτλ. (απλή αναφορά).
	3. Πώς γεννιούνται και αναπτύσσονται τα φυτά.	- Τα παιδιά αναγνωρίζουν τα όργανα των φυτών και κατανοούν την έννοια του οργάνου σε σχέση με τις λειτουργίες της θρέψης και της αναπαραγωγής - Εισάγονται στην έννοια του βιολογικού κύκλου.	- Από το σπόρο στον καρπό: Σπόρος, καρπός, βλάστηση. Ο ρόλος τωνμερών και των οργάνων του φυτού στη θρέψη: ρίζες, βλαστός, φύλλα. - Πώς γεννιέται ένα φυτό: Όργανα αναπαραγωγής : άνθη, μεταφορά της γύρης με τα έντομα και τον άνεμο, επικονίαση, γονιμοποίηση, κληρο-

			νομικότητα, (παρουσίαση ενδεικτικών περιπτώσεων, πειράματα). Τα ταξίδια των σπόρων. Άλλοι τρόποι πολλαπλασιασμού των φυτών.
	4. Τα φυτά, τα ζώα και ο άνθρωπος	- Τα παιδιά μαθαίνουν για το ρόλο των φυτών στο οικολογικό μας περιβάλλον και επισημαίνουν τη σημασία που έχουν για τη ζωή γενικά και ιδιαίτερα για τον άνθρωπο. - Κατανοούν πώς ο φυτικός κόσμος της περιοχής τους επηρεάζει τις ασχολίες των κατοίκων, τον τρόπο και την ποιότητα της ζωής τους. - Επισημαίνουν τις αρνητικές συνέπειες που έχει η καταστροφή του φυτικού κόσμου για την οικολογική ισορροπία και τη ζωή του ανθρώπου. - Αναπτύσσουν ενδιαφέρον και αγάπη για τη φύση, μαθαίνουν να τη χαίρονται και δραστηριοποιούνται στα πλαίσια των δυνατοτήτων τους για την προστασία της.	- Η σημασία των φυτών για τα ζώα: Αλληλεξάρτηση φυτών και ζώων, οικολογική ισορροπία. - Η σημασία των φυτών για τον άνθρωπο (Πηγή αγαθών, υγεία, ομορφιά, αναψυχή). - Πώς τα φυτά επηρεάζουν τη ζωή στην περιοχή μας: Φυσικό περιβάλλον, ασχολίες των κατοίκων της περιοχής σε σχέση με τις καλλιέργειες, οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. - Καταστροφή του περιβάλλοντος: Εκχερσώσεις, πυρκαγιές κτλ. συνέπειες για τα ζώα και τον άνθρωπο, διάβρωση του εδάφους. Το πρόβλημα των πυρκαγιών στη χώρα μας. Πώς θα προστατεύσουμε τα δάση μας.
Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΖΩΑ	1. Γνωριμία με τα ζώα	- Στην τάξη αυτή τα παιδιά εθίζονται στη συστηματικότερη παρατήρηση και έρευνα της φύσης. - Διευρύνουν τις γνώσεις τους αναφορικά με τα ζώα και αποσαφηνίζουν σχετικές έννοιες. - Αναπτύσσουν έφεση και ενδιαφέρον για έρευνα και ανακάλυψη και καλλιεργούν συναφείς δεξιότητες.	- Ζώα από τους Ελληνικούς βιότοπους: Εξερεύνηση του ζωϊκού κόσμου της περιοχής. Παρατηρήσεις, αναγνώριση ζώων, ταξινομήσεις (θηλαστικά, πτηνά, ψάρια, έντομα, ερπετά, αμφίβια, κατοικίδια, ζώα του δάσους της λίμνης κτλ. - Μορφολογικά γνωρίσματα των ζώων: (άκρα, δέρμα, τρίχωμα, δόντια, νύχια, κτλ.) Κίνηση των ζώων. - Κατάρτιση λευκωμάτων και συλλογών: Φωτογραφίες, εικόνες, όστρακα, κελύφη, έντομα κτλ.
	2. Τι χρειάζονται τα ζώα για να ζήσουν και να μεγαλώσουν	- Τα παιδιά διερευνούν τις βιολογικές ανάγκες των ζώων και μαθαίνουν τον τρόπο με τον οποίο τις ικανοποιούν. - Κατανοούν την αλληλεξάρτηση που υπάρχει ανάμεσα στα έμβια όντα που προσεγγίζουν τις έννοιες βιότοπος και οικοσύστημα. - Κατανοούν, με τη βοήθεια συγκεκριμένων παραδειγμάτων, την έννοια της προσαρμογής στα ζώα.	- Τι ανάγκες έχει ένα ζώο: Τροφή, νερό, ύπνος, αέρας, θερμότητα, στέγη. Πώς ικανοποιεί τις ανάγκες του ένα ζώο: Βιότοπος, οικοσύστημα, φυτοφάγα, σαρκοφάγα, παμφάγα ζώα, ανεύρεση τροφής, αλυσίδα τροφών, κατασκευή, ικανότητες, συμπεριφορά, εχθρός, θήραμα, επιβίωση με το μέγεθος της αναπαραγωγής (αναφορά σε συγκεκριμένα παραδείγματα). - Πώς ένα ζώο προσαρμόζεται στο περιβάλλον: Τροφή, κρησφύγετο, χρώμα, ικανότητες, άμυνα, αποδημία, χειμερία νάρκη, (αναφορά σε συγκεκριμένα παραδείγματα). - Ποιά ζώα ζουν στην περιοχή μας και

		γιατί. - Μύθοι και παραδόσεις για τα ζώα: - Ζώα σε ξένους τόπους (γενικά)
3. Πώς γεννιούνται και αναπτύσσονται τα ζώα	- Τα παιδιά γνωρίζουν τους τρόπους αναπαραγωγής των ζώων και προσεγγίζουν βιολογικές έννοιες που αναφέρονται στις λειτουργίες της θρέψης, της ανάπτυξης, και της αναπαραγωγής. - Εισάγονται στην έννοια του βιολογικού κύκλου.	- Τρόποι πολλαπλασιασμού: Ο ρόλος του θηλυκού και του αρσενικού, κύηση θηλαστικών; επώαση πτηνών και άλλων ζώων. Κληρονομικότητα. - Ο κύκλος της ζωής: Γέννηση-ανάπτυξη-αναπαραγωγή-θάνατος μεταμορφώσεις (χαρακτηριστικές περιπτώσεις λ.χ. βάτραχοι, ένα γνωστό έντομο).
4. Τα ζώα, τα φυτά και ο άνθρωπος	- Τα παιδιά μαθαίνουν για το ρόλο των ζώων στο οικολογικό μας περιβάλλον και επισημαίνουν τη σημασία που έχουν για τη ζωή γενικά και ιδιαίτερα τον άνθρωπο. - Κατανοούν πώς ο ζωϊκός κόσμος της περιοχής τους επηρεάζει τις ασχολίες των κατοίκων και τον τρόπο της ζωής τους.	- Η σημασία των ζώων για τα φυτά: Ο ρόλος των ζώων, αλληλεξαρτήσεις ζώων και φυτών, οικολογική ισορροπία (σε συνάρτηση με την ενότητα Δ4). - Η σημασία των ζώων για τον άνθρωπο: (πηγή αγαθών, προσφορά εργασίας, ομορφιά, αναψυχή). - Πώς ο ζωϊκός κόσμος επηρεάζει τη ζωή στην περιοχή μας:
	- Επισημαίνουν τις αρνητικές συνέπειες που έχει η καταστροφή του περιβάλλοντος για τα ζώα, την οικολογική ισορροπία και τον άνθρωπο. - Αναπτύσσουν ενδιαφέρον και αγάπη για τη φύση, μαθαίνουν να τη χαίρονται και δραστηριοποιούνται στα πλαίσια των δυνατοτήτων τους για την προστασία της.	- Φυσικό περιβάλλον, ασχολίες των κατοίκων, οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. - Καταστροφή του περιβάλλοντος: Καταστροφή βιοτόπων, εκχερσώσεις, πυρκαγιές, φυτοφάρμακα, μόλυνση υδάτων κτλ. Συνέπειες για τα ζώα και τον άνθρωπο, προβλήματα, προστασία της πανίδας (σε συνάρτηση με την ενότητα Δ4).
5. Ο άνθρωπος	- Τα παιδιά γνωρίζουν την ανατομία του ανθρώπινου σώματος και κατανοούν τη λειτουργική σχέση, το ρόλο και τη σημασία των διάφορων οργάνων του με τις ανάγκες της ζωής. - Αποσαφηνίζουν βασικές έννοιες που αναφέρονται στην υγιεινή διαβίωση και στην προστασία της υγείας και εθίζονται σε ανάλογα σχήματα συμπεριφοράς. - Συνειδητοποιούν τον κύκλο της ζωής του ανθρώπου και δικαιολογούν και αποδέχονται την ισότητα των δύο φύλλων.	- Διακριτικά γνωρίσματα του ανθρώπου: Μορφολογικά γνωρίσματα του ανθρώπου σε σχέση με τα θηλαστικά και τα ανθρωποειδή. Εξωτερικά όργανα του ανθρώπου και πώς τα χρησιμοποιεί. (ιδιαίτερα το χέρι και η γλώσσα)· αισθήσεις (γενικά). - Η ανάπτυξη του ανθρώπου: Έννοιες ανάπτυξης: ύψος, βάρος, ισχύς, προσαρμογή. Διατροφή και ανάπτυξη: ποικιλία τροφών, δίαιτα στα διάφορα στάδια, υγιεινές τροφές. Η θρέψη: μάσηση- χώνευση-αφομοίωση· το πεπτικό σύστημα (αδρομερώς) και η υγιεινή του. Άλλες ανάγκες: ύπνος και η υγιεινή του, σωματική άσκηση-εισαγωγή στη λειτουργία της καρδιάς· προληπτική υγιεινή: καθαριότητα, - - - - - εμβόλια, άλλες προφυλάξεις.

			- Ο κύκλος της ζωής του ανθρώπου: Πώς δημιουργείται μια οικογένεια: σύζευξη-κύηση-γέννηση-ανάπτυξη και ωρίμανση-εργασία και δημιουργία, αναπαραγωγή-γήρας, γενεαλογικό δένδρο. Τα δύο φύλα: Ομοιότητες-διαφορές, ισότητα και αμοιβαιότητα.
ΣΤ΄ ΠΩΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΕΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ	1. Οι ανάγκες του ανθρώπου (ατομικές και κοινωνικές)	- Τα παιδιά διερευνούν τις ανάγκες που έχει ο άνθρωπος ως άτομο και ως μέλος της κοινωνίας και τους τρόπους με τους οποίους τις ικανοποιεί. - Συνειδητοποιούν ότι οι ανάγκες αυτές είναι κοινές για όλους τους ανθρώπους και διακρίνουν τις βασικές από τις μη βασικές.	- Οι ανάγκες της οικογένειας: κατοικία, νοικοκυριό, τροφή, ένδυση, υγειονομική περίθαλψη, εκπαίδευση, ψυχαγωγία κτλ. Ποιές από αυτές ικανοποιεί η κοινότητα και ποιές το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο (κράτος). Βασικές και μή βασικές ανάγκες.
	2. Ανάγκες του ανθρώπου και εργασία	- Τα παιδιά κατανοούν ότι τις ανάγκες του ο άνθρωπος τις ικανοποιεί με την εργασία και ότι η εργασία είναι δημιουργική προσπάθεια, μόχθος και κοινωνική ανάγκη. - Εξοικειώνονται, όσο είναι δυνατό, με τους όρους εργασίας, τα προβλήματα και τα δικαιώματα των εργαζομένων και εκτιμούν την προσφορά τους.	- Τα έξοδα και οι πόροι μιας οικογένειας: Η οικογένεια ως παραγωγός και ως καταναλωτής (αγροτική, αστική οικογένεια, εργασία γονέων, εργασία-αμοιβή-χρήματα). Τα επαγγέλματα: Παραγωγή αγαθών, προσφορά υπηρεσιών, αλληλεξαρτήσεις, καταμερισμός εργασίας. - Συνθήκες εργασίας στα διάφορα επαγγέλματα-προβλήματα: (αγρότης, εργάτης, υπάλληλος κτλ.) - Τα δικαιώματα των εργαζομένων: Αμοιβή, ασφάλιση, περίθαλψη, άδεια, συνταξιοδότηση κτλ. - Η εργασία παλιότερα: Δούλοι, συνθήκες εργασίας, ωράριο εργασίας παιδιών κτλ.
	3. Πηγές αγαθών.	- Τα παιδιά γνωρίζουν με τη βοήθεια συγκεκριμένων παραδειγμάτων από τη ζωή στην κοινότητα και την περιοχή τους, τις πηγές αγαθών και τους τρόπους εκμετάλλευσής τους. - Αποσαφηνίζουν έννοιες σχετικές με την παραγωγή, τη μεταποίηση, τη μεταφορά και την κατανάλωση. - Αναγνωρίζουν την ανάγκη της προστασίας και της ορθής εκμετάλλευσης των πηγών. - Προβληματίζονται σχετικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο σύγχρονος καταναλωτής και συνειδητοποιούν ότι οι ανάγκες μας υπόκεινται σε περιορισμούς.	- Αξιοποίηση της γής: Έδαφος (χλωρίδα), υπέδαφος, θαλάσσιος πλούτος, είδη αγαθών, τρόποι αξιοποίησης. -Παραγωγή, μεταποίηση, μεταφορά, κατανάλωση, εισαγωγές, εξαγωγές. - Από πού έρχονται τα προϊόντα στη λαϊκή αγορά: Καλλιέργειες στην περιοχή μας και αλλού. - Εκμετάλλευση της πανίδας, όπως στην προηγούμενη παράγραφο με αναφορά στην κτηνοτροφία στην περιοχή μας κι αλλού. - Βιομηχανικά προϊόντα. Εργοστάσια στην περιοχή μας κι αλλού. Τι παράγουν, ενέργεια που καταναλώνουν, εισαγωγές, εξαγωγές. - Τουριστική αξιοποίηση της περιοχής Τουριστική κίνηση, έργα. ωφέλειες, ψυχαγωγία, προβλήματα. - Τι πρέπει να προσέχει ο καταναλωτής: Ποιότητα προϊόντων, τιμή, διαφήμιση, υπερκατανάλωση κτλ.

Ζ΄ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΜΗΧΑΝΕΣ	1. Εργαλεία και μηχανές σε συνδυασμό με τις έννοιες της ενότητας Ζ3	- Τα παιδιά γνωρίζουν τα διάφορα εργαλεία που χρησιμοποιεί ο άνθρωπος στην εργασία του και κατανοούν τη σημασία τους στην απελευθέρωση της ανθρώπινης ενέργειας. - Εξοικειώνονται με πρακτικές εφαρμογές βασικών επιστημονικών ανακαλύψεων στην καθημερινή τους ζωή.	- Τα εργαλεία: Μυϊκή ανθρώπινη ενέργεια και προέκτασή της μέσω διάφορων οργάνων (εξελικτικά). Τα πιο κοινά εργαλεία στην καθημερινή χρήση. Απλές μηχανές: Όπως και στα προηγούμενα. Η ανακάλυψη του τροχού, οι εφαρμογές του, μοχλοί. - Σύνθετες μηχανές: Πολλαπλασιασμός της ενέργειας. Αντιπροσωπευτικά δείγματα. Ενέργεια για τη λειτουργία τους. Βιοτεχνικές εργασίες και επιχειρήσεις.
	2. Βιομηχανική παραγωγή.	- Τα παιδιά αποκτούν, μέσα από συγκεκριμένες καταστάσεις, στοιχειώδεις γνώσεις σχετικά με τη λειτουργία των εργοστασίων, την παραγωγή αγαθών και ενέργειας, και τη χρήση του ανθρώπινου δυναμικού στις σύγχρονες βιομηχανικές μονάδες.	- Τι είναι ένα εργοστάσιο: Το εργοστάσιο της περιοχής. Είδη εργοστασίων. Μεταποίηση πρώτων υλών, μαζική παραγωγή. Παραγωγή ενέργειας (εισαγωγικά) - Κατανάλωση ενέργειας. - Οι εργάτες: Καταμερισμός εργασίας. Εξειδικευμένοι εργάτες. Ανειδίκευτοι εργάτες. Συμμετοχή εργατών. Ασφάλιση ζωής.
	3. Επιστημονικές Εφαρμογές. (Θα συνδυαστούν κατά περίπτωση με τα αντικείμενα μάθησης των αντίστοιχων ενοτήτων, π.χ. πώς κινούνται οι μηχανές συνδυάζεται με την ενότητα Ζ1- μηχανική ενέργεια-).	- Τα παιδιά εξοικειώνονται με βασικές έννοιες από τις φυσικές επιστήμες(π.χ. την κίνηση των σωμάτων ή το γήινο μαγνητισμό ή τις ιδιότητες των απλών μηχανών κ.τ.λ.) - Εθίζονται στην παρατήρηση και ασκούνται στο σχεδιασμό και την εκτέλεση απλών πειραμάτων για την επιβεβαίωση ορισμένων δεδομένων και την απόδειξη υποθέσεων σχετικών με οικεία φυσικά φαινόμενα. - Αποκτούν βασικές πρακτικές γνώσεις από τις αντίστοιχες τεχνολογικές εφαρμογές στη ζωή και ανάλογες δεξιότητες για την αντιμετώπιση στοιχειωδών αναγκών τους. - Εκτιμούν ανάλογα τον αγώνα του ανθρώπου για την ανακάλυψη των μηχανών και την ειρηνική χρήση των ανακαλύψεών του.	- Πώς κινούνται τα σώματα: Δύναμη, ώθηση-τριβή. Έλξη και πτώση των σωμάτων στη γή (βαρύτητα), βάρος, δύναμη ανύψωσης. Σχετικές εφαρμογές: ο μοχλός, τροχός, τοκεκλιμένο επίπεδο. Ο γερανός, οι τροχαλίες (πρακτικά) - Πώς κινούνται οι μηχανές: Ο άνεμος και το νερό. Ο ηλεκτρισμός: ως πηγή φωτός, θερμότητας, κίνησης. Ο ηλεκτρισμός στο σπίτι. - Η θερμότητα: Βρασμός, ατμός, υγροποίηση (παρατηρήσεις και πειράματα). Τήξη και πήξη (ομοίως). Οι τρείς καταστάσεις των σωμάτων Μέτρηση θερμοκρασίας (βλέπε ενότητα Β3). - Μαγνήτες: Επανάληψη. Η πυξίδα. Γήινος μαγνητισμός. Ο κεραυνός. - Καύση-καύσιμα: Φωτιά κτι. οξυγόνο Αναπνοή-διοξείδιο του άνθρακα. Το κάρβουνο, το πετρέλαιο.
	4. Κίνδυνοι από τη στρεβλή χρήση επιστημονικών-τεχνολογικών εφαρμογών και ποιότητα ζωής.	- Τα παιδιά συνειδητοποιούν, παράλληλα με τα αγαθά της προόδου, τους κινδύνους που απειλούν τη δική τους ζωή, καθώς και την ανθρωπότητα	- Ατυχήματα στην εργασία: Στο εργοτάξιο, το εργοστάσιο, σε κάθε χώρο δουλειάς (σχολείο, δρόμο....). Ατυχήματα στο σπίτι: δηλητηριάσεις, ηλεκτροπληξία, κτλ.

		ολόκληρη, οι αλόγιστες εφαρμογές των ανθρώπινων ανακαλύψεων.	- Καταστροφή του περιβάλλοντος: Ήχοι, απόβλητα, καυσαέρια, εκσκαφές εδαφών κτλ. Τι μπορεί να συμβεί σε έναν πόλεμο.
Η' Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ Ο ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ	1. Εμείς και ο χρόνος	- Τα παιδιά εξοικειώνονται με βασικές χρονικές έννοιες και προσεγγίζουν την έννοια της χρονικής εξέλιξης. - Ασκούνται σε υπολογισμούς με χρονικές μονάδες.	- Πώς περνάει ο χρόνος: Η διαδοχή των ημερών, η διαδοχή των εποχών, η διαδοχή των γενεών· πρόγονοι, απόγονοι, οι γενιές των ανθρώπων (παιδιά, γονείς, παππούδες, οι πριν από αυτούς..) Οι έννοιες: παρελθόν, παρόν, μέλλον - Πώς οι άνθρωποι μετρούν το χρόνο. Υποδιαιρέσεις του ημερονυκτίου· οι υποδιαιρέσεις του έτους. Το ρολόι. Παλιότερες πρακτικές. Οι έννοιες: δεκαετία, αιώνας, χιλιετηρίδα, προ Χριστού μετά Χριστόν (π.χ.-μ.χ.)
	3. Ο κόσμος συνεχώς εξελίσσεται.	- Τα παιδιά μαθαίνουν για τη ζωή του προϊστορικού ανθρώπου και για ορισμένες οριακές ανακαλύψεις που αποτέλεσαν σταθμό στην εξέλιξή του. - Κατανοούν ότι με το πέρασμα του χρόνου η ζωή και το περιβάλλον του ανθρώπου αλλάζουν και συνειδητοποιούν τον αγώνα του ανθρώπου για επιβίωση και καλυτέρευση της ζωής.	- Οι μύθοι της γένεσης: Οι ανάγκες των πρώτων ανθρώπων και πώς τις αντιμετώπιζαν: υποτυπώδης στέγη, λειψή τροφή, στοιχειώδη εργαλεία, κίνδυνοι, άμυνα, το κυνήγι. - Οι μεγάλες κατακτήσεις της ζωής: Η σταθερή στέγη, οι οικισμοί, η φωτιά, η καλλιέργεια της γης, η εξημέρωση ζώων εργαλεία, σκεύη από μέταλλα (παραστατικά) -Πώς άλλαξαν τη ζωή τους οι άνθρωποι: Τομείς ανάπτυξης, όπως διερευνούνται στην ενότητα Α4 και σε θέματα των ενοτήτων Β1 και ΣΤ2.
	3. Οι αρχαίοι πρόγονοί μας	- Μαθαίνουν, μέσα από συγκεκριμένες μαρτυρίες, για τη ζωή και το έργο των προγόνων τους - Εισάγονται στην έννοια του ιστορικού χρόνου και της πολιτιστικής εξέλιξης. - Εξοικειώνονται, όσο είναι δυνατό, με τις μεθόδους της ιστορικής έρευνας και τις πηγές της ιστορίας.	- Οι Έλληνες: Το όνομά τους (μύθοι). Πότε έζησαν (αρχαία εποχή). Ο μύθος του Έλληνα. Πώς οργάνωσαν τη ζωή τους: πόλεις-κράτη, ταξίδια και εμπόριο, παιδεία και τέχνες, αθλητικοί αγώνες (παραστατικά). Τα αρχαία μνημεία. - Μύθοι από τη ζωή των αρχαίων Ελλήνων: Οι θεοί του Ολύμπου. Γίγαντες και Τιτάνες. Ο Προμηθέας, Ημίθεοι και ήρωες. Ο Ηρακλής, ο Θησέας. - Πώς μαθαίνουμε για τους προγόνους μας: Μνημεία, ανασκαφές, άλλες μαρτυρίες, κτλ.(παραστατικά).
	4. Η Ιστορία του τόπου μας	- Τα παιδιά συγκεντρώνουν πληροφορίες για την ιστορία του τόπου τους. - Κατανοούν και αποτιμούν τους αγώνες, τις θυσίες και την προσφορά των ανθρώπων που έζησαν σε αυτόν. - Αναπτύσουν θετικές στάσεις για μελλοντική εξέλιξη και την προκοπή της πατρίδας τους.	- Μαθαίνουμε για την ιστορία του τόπου μας: Αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία, έργα τέχνης, ιστορίες, παραδόσεις, θρύλοι, ιστορικές τοποθεσίες, ιστορικά γεγονότα, ιστορικά πρόσωπα κτλ. (σε συσχετισμό με την ενότητα Α4).

Β' ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

I. Βασικές έννοιες στα σύνολα.
II. Οι αριθμοί έως το 1000.
III. Μετρήσεις μεγεθών.
IV. Μαθηματικές πράξεις και προβλήματα μέσα στην πρώτη χιλιάδα.
V. Γεωμετρία.
VI. Κλάσματα.
VII. Εισαγωγή στην έννοια της πιθανότητας.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ		ΜΕΡΙΚΟΤΕΡΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	**ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ**	**ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ**	**ΣΤΟΧΟΙ**
I. Σύνολα: (Ταξινόμηση, σύνολα με στοιχεία αριθμούς και γράμματα, υποσύνολα, διαμερισμός συνόλων). Ανασκόπηση και εμβάθυνση. (Ώρες 7.)	- Να αντιλαμβάνονται οι μαθητές τις σχέσεις υποσυνόλων με το γενικό σύνολο στο οποίο ανήκουν καθώς και τη σημασία τους ανεξάρτητα από αυτό. - Να κάνουν διάφορους συσχετισμούς πάνω στα σύνολα.	1. Υποσύνολα: Η έννοια του υποσυνόλου, σχηματισμός υποσυνόλων, απεικόνιση υποσυνόλων.	- Να γίνουν οι μαθητές ικανοί: - Να κατανοούν την έννοια του υποσυνόλου, σε σχέση με το σύνολο στο οποίο ανήκει, καθώς και την σημασία του ανεξάρτητα από το σύνολο. - Να σχηματίζουν διάφορα υποσύνολα. - Να απεικονίζουν υποσύνολα με διάφορα μέσα (εικόνες, γράμματα, αριθμούς, χονδρές τελείες).
		2. Διαμερισμός συνόλων: Η έννοια του διαμερισμού, διαμερισμός συνόλων σε υποσύνολα (με διάφορα κριτήρια), παρουσίαση διαμερισμού συνόλων.	- Να κατανοήσουν την έννοια του διαμερισμού συνόλων. - Να προβαίνουν σε διαμερισμούς συνόλων με βάση διάφορα κριτήρια. - Να παρουσιάζουν διαμερισμούς συνόλων με διάφορους τρόπους.
II. Οι αριθμοί έως το 1000: (Απόλυτοι και τακτικοί αριθμοί, θεσιακή αξία των ψηφίων). (Ώρες 10.)	- Να απαριθμούν με ποικίλους τρόπους μέσα στη χιλιάδα. - Να κατανοήσουν την έννοια της χιλιάδας ως νέας μονάδας. - Να κατανοήσουν τη θεσιακή αξία των ψηφίων μέσα στη χιλιάδα.	1. Οι αριθμοί 100 - 1000: Οι αριθμοί 0-1000 ως απόλυτοι (ως πληθικοί αριθμοί συνόλων) και ως τακτικοί (δηλωτικοί της θέσης στη διαδοχή).	- Να αντιληφθούν το πλήθος, που εκπροσωπείται από τους αριθμούς 1-1000. - Να απαριθμούν σωστά και με ποικίλους τρόπους μέσα στη χιλιάδα. - Να αναγνωρίζουν και να γράφουν τους αριθμούς με αριθμητικά σύμβολα. - Να αποκτήσουν τη συναντίληψη κάθε αριθμού ως απόλυτου και ως τακτικού. - Να κατανοήσουν τη διάταξη των αριθμών μέσα στη χιλιάδα. - Να δημιουργούν πρότυπα διαδοχής αριθμών.

		2. Θεσιακή αξία των ψηφίων: Τριψήφιοι αριθμοί: η ανάλυσή τους σε εκατοντάδες, δεκάδες και μονάδες και το αντίστροφο. Το μηδέν ως ψηφίο και η θεσιακή του αξία στον αριθμό.	- Να αντιληφθούν το συσχετισμό ανάμεσα στη θέση ενός ψηφίου και στην αξία του.
III. Μετρήσεις: (Μετρήσεις μεγεθών με τη χρησιμοποίηση και των υποδιαιρέσεων των καθιερωμένων μονάδων μέτρησης). (Ώρες .6.)	- Να κατανοήσουν τη μέτρηση ως επανάληψη μιας μονάδας μέτρου πάνω σε διάφορα μεγέθη. - Να γνωρίσουν συστηματικότερα τις ωρισμένες μονάδες μέτρησης. - Να αποκτήσουν τη δεξιότητα για ακριβείς μετρήσεις.	1. Μήκος: Η Μονάδα μέτρησης (γαλλικό μέτρο) οι υποδιαιρέσεις του μέτρου˙ τα πολλαπλάσια του μέτρου. Αντίστοιχα προβλήματα.	- Να συλλάβουν την έννοια του μέτρου ως μονάδας για τη μέτρησή του μήκους. - Να αναγνωρίζουν και να διακρίνουν τις υποδιαιρέσεις και τα πολλαπλάσια του μέτρου. - Να επισημαίνουν προβληματικές καταστάσεις που περιλαμβάνουν μετρήσεις μήκους και να επινοούν οι ίδιοι τέτοιες καταστάσεις. - Να λύνουν προβλήματα.
		2. Χρήμα: Το ελληνικό νομισματικό σύστημα. Η δραχμή˙ πολλαπλάσια και υποδιαιρέσεις της. Αντίστοιχα προβλήματα.	- Οι στόχοι όπως αυτοί της προηγούμενης παραγράφου και σε αναφορά με το νομισματικό μας σύστημα.
		3. Χρόνος: Η ώρα ως μονάδα μέτρησης του χρόνου: Τα πολλαπλάσια και οι υποδιαιρέσεις. Αντίστοιχα προβλήματα	- Οι στόχοι όπως αυτοί της προηγούμενης παραγράφου 1 και σε αναφορά με εκτιμήσεις χρόνου.
		4. Επιφάνεια: Το τετραγωνικό μέτρο ως μονάδα μέτρησης επιφανειών,	- Να προσεγγίσουν στο δυνατό την έννοια αυτής της μονάδας μέτρησης με σχετικές κατασκευές της. - Να εκτελούν με αυτές εμπειρικές μετρήσεις επιφανειών.
		5. Βάρος: Το κιλό ως μονάδα μέτρησης του βάρους˙ οι υποδιαιρέσεις της. Αντίστοιχα προβλήματα.	- Οι στόχοι όπως αυτοί της προηγούμενης παραγράφου 1 και σε αναφορά με εκτιμήσεις βάρους.
		6. Χωρητικότητα: Η έννοια της χωρητικότητας.	- Να καταλάβουν την έννοια αυτή με βάση διάφορες εμπειρικές εκτιμήσεις, χρησιμοποιώντας δομημένο υλικό (κύβους, κουτιά τούβλα κ.ά.).
IV. Μαθηματικές πράξεις: (Σύνθετες μαθηματικές πράξεις πρόσθεσης, αφαίρεσης και πολλαπλασιασμού˙ η αντιμεταθετικότητα, η προσεταιριστικότητα και η επιμεριστικότητα στον πολλαπλασιασμό˙	- Να κατανοήσουν τις βασικές ιδιότητες του πολλαπλασιασμού. -Να αντιληφθούν τη μονάδα ως ουδέτερο στοιχείο για την ίδια,	1. Πρόσθεση και αφαίρεση: Οι πράξεις αυτές μέχρι και με τριψήφιους αριθμούς μέσα στη χιλιάδα. Οι δοκιμές τους˙ νοερή εκτέλεση των πράξεων αυτών.	- Οι στόχοι όπως στις παραγράφους 2 και 3 του Δ΄της Α΄τάξης, στους αριθμούς 0 - 1000. - Να κατανοήσουν τη διαδικασία της δοκιμής ως μέσου

η μονάδα ως ουδέτερο στοιχείο του πολλαπλασιασμού· συστηματική μελέτη της πράξης της διαίρεσης· λύση προβλημάτων.
(ώρες . 51.)

πράξη.
- Να αποφασίζουν πότε θα χρησιμοποιούν την πράξη της διαίρεσης.
- Να αποκτήσουν ευχέρεια στην τεχνική της διαίρεσης.
- Να ενισχύσουν τη λογιστική τους δεξιότητα στην πράξη της διαίρεσης.
- Να λύνουν προβλήματα με περισσότερες από μία πράξεις.

ελέγχου της ορθότητας των πράξεων πρόσθεσης και αφαίρεσης.
- Να εκτελούν σωστά τις δοκιμές.
- Να εκτελούν νοερά πράξεις πρόσθεσης και αφαίρεσης.

2. Πολλαπλασιασμός:

Η πράξη αυτή μέχρι και με διψήφιους παράγοντες, μέσα στη χιλιάδα· η αντιμεταθετικότητα, η προσεταιριστικότητα και η επιμεριστικότητα στον πολλαπλασιασμό· η μονάδα ως στοιχείο ταυτότητας του πολλαπλασιασμού· η δοκιμή του πολλαπλασιασμού· νοερή εκτέλεση πράξεων πολλαπλασιασμού· ο Πυθαγόρειος πίνακας.

- Οι στόχοι όπως στην παράγραφο 3 του Ε΄της Α΄τάξης, στους αριθμούς 0-1000.
- Να αντιληφθούν τις ιδιότητες του πολλαπλασιασμού καθώς και τις εφαρμογές τους.
- Να κατανοήσουν τη διαδικασία της δοκιμής ως μέσου ελέγχου της ορθότητας της πράξης του πολλαπλασιασμού.
- Να εκτελούν σωστά τη δοκιμή.
- Να εκτελούν νοερά πράξεις πολλαπλασιασμού.

3. Διαίρεση:

Η πράξη αυτή, με διαιρέτη μονοψήφιο, μέσα στη χιλιάδα· η διαίρεση ως διαμερισμός συνόλων σε ισοδύναμα σύνολα· η διαίρεση ως ενέργεια (πράξη) αντίστροφη του πολλαπλασιασμού· οι όροι της διαίρεσης (διαιρετέος, διαιρέτης, πηλίκο, υπόλοιπο)· τέλεια και ατελής διαίρεση· η δοκιμή της διαίρεσης· νοερή εκτέλεση απλών διαιρέσεων.

- Οι στόχοι όπως στην παράγραφο 3 του Ε΄της Β΄ τάξης, στους αριθμούς 0-1000.
- Να αντιληφθούν τη διαίρεση ως αντίστροφη ενέργεια (πράξη) του πολλαπλασιασμού.
- Να διακρίνουν τους όρους της διαίρεσης και την τέλεια από την ατελή διαίρεση.
- Να αντιληφθούν τη σημασία της δοκιμής και να την εκτελούν σωστά.

4. Λύση προβλημάτων:

Προβλήματα και των τεσσάρων πράξεων μέσα στη χιλιάδα με συνθετότερες απαιτήσεις ως προς τη συλλογιστική τους.

- Να επισημαίνουν συνθετότερες, από ό,τι στην προηγούμενη τάξη, προβληματικές (μαθηματικές) καταστάσεις, και να επινοούν οι ίδιοι τέτοιες καταστάσεις.
- Να λύνουν προβλήματα που απαιτούν συνθετότερη μαθηματική σκέψη.

V. ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ: (Ανασκόπηση προηγούμενων· ρόμβος, πολύπλευρα· περίμετρος γεωμετρικών σχημάτων· περιφέρεια, κέντρο· γωνίες· στερεά γεωμετρικά σώματα· ο κύβος). (Ώρες 6.)	Να διευρύνουν τις γνώσεις τους σχετικά με ορισμένες γεωμετρικές έννοιες και να έλθουν σε πρώτη συστηματική επαφή με τα στερεά γεωμετρικά σώματα. - Να αναγνωρίζουν σωστά ορισμένα γεωμετρικά σχήματα και στερεά σώματα στο περιβάλλον τους.	1. Ανασκόπηση στα γεωμετρικά σχήματα: Κύκλος, τετράγωνο, ορθογώνιο παραλληλόγραμμο και τρίγωνο.	- Να σταθεροποιήσουν τις σχετικές με τα γεωμετρικά αυτά σχήματα γνώσεις, που απόκτησαν στην προηγούμενη τάξη.
		2. Ρόμβος:	- Να διακρίνουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ρόμβου. - Να συγκρίνουν και να διακρίνουν το ρόμβο από το τετράγωνο και από τα άλλα γνωστά τετράπλευρα.
		3. Πολύπλευρα	- Να αντιληφθούν την έννοια του πολύπλευρου. - Να σχεδιάζουν ρόμβο και πολύπλευρα.
		4. Περίμετρος γεωμετρικών σχημάτων:	- Να αντιληφθούν την έννοια της περιμέτρου και να την υποδεικνύουν στα γνωστά τους γεωμετρικά σχήματα. - Να υπολογίζουν με μέτρηση το μήκος της περιμέτρου γεωμετρικών σχημάτων.
		5. Η Περιφέρεια και το κέντρο του κύκλου:	- Να αντιληφθούν την έννοια της περιφέρειας και του κέντρου.
		6. Γωνίες στα γνωστά γεωμετρικά σχήματα· ορθές γωνίες:	- Να υποδεικνύουν τις γωνίες στα γεωμετρικά σχήματα: τετραγώνου, ορθογώνιου παραλληλόγραμμου, ρόμβου και πολύπλευρου. - Να διακρίνουν τα κύρια χαρακτηριστικά μιας γωνίας και να σχεδιάζουν γωνίες. - Να διακρίνουν τις ορθές γωνίες χρησιμοποιώντας το γνώμονα και να σχεδιάζουν με αυτόν ορθές γωνίες.
		7. Στερεά γεωμετρικά σώματα· ο κύβος.	- Να εισαχθούν στην έννοια των στερεών γεωμετρικών σωμάτων. - Να διακρίνουν τα στερεά γεωμετρικά σώματα μεταξύ τους και να τα κατονομάζουν. - Να συλλάβουν την έννοια του κύβου.
VI. Κλασματικοί αριθμοί: (Ανασκόπηση της αντίστοιχης ύλης από τη Β' τάξη: Τα κλάσματα 1/3..3/3, 1/8..8/8 1/6...6/6 Γραφικές παραστάσεις σχετικές με τα κλάσματα.	- Να κατανοήσουν την έννοια του κλασματικού αριθμού και τη συμβολική παρουσίασή του.	1. Ανασκόπηση της σχετικής ύλης με τα κλάσματα, που διδάχτηκε στην προηγούμενη τάξη.	- Να αντιληφθούν τους ρόλους των δύο όρων του κλάσματος. - Να αντιληφθούν το κλάσμα ως μια μορφή διαίρεσης.

Προβλήματα με κλάσματα).
(Ώρες .10.)

- Να συλλάβουν την αξία των κλασματικών αριθμών και να τους διατάσσουν.

2. Τα κλάσματα:

1/3, 2/3, 3/3, 1/8, 2/8.. ...8/8, 1/6, ...6/6.

- Να κατανοήσουν ότι οι κλασματικοί αριθμοί προκύπτουν από την επανάληψη της κλασματικής μονάδας.
- Να συλλάβουν τις έννοιες αυτών των κλασμάτων ως μερών μονάδας και συνόλου.
- Ακόμη οι στόχοι όπως αυτοί της προηγούμενης παραγράφου.

3. Συγκρίσεις ανάμεσα στα κλάσματα:
(Ισοδυναμία και ανισότητα κλασμάτων).

- Να βρίσκουν τις σχέσεις ανάμεσα στα κλάσματα.
- Να διατάσσουν τα κλάσματα.

4. Προβλήματα και πράξεις με τα κλάσματα:

- Να εκτελούν σωστά απλές πράξεις με κλάσματα.
- Να λύνουν απλά προβλήματα με κλάσματα.
- Να επινοούν απλά προβλήματα και να τα λύνουν.
- Να λύνουν νοερά απλά προβλήματα με κλάσματα.

5. Γραφικές παραστάσεις σχετικές με κλάσματα:

- Να απεικονίζουν με γραφικές παραστάσεις τα δεδομένα προβληματικών καταστάσεων, τα οποία παρουσιάζονται με κλασματικούς αριθμούς.

VII. Εισαγωγή στην έννοια της πιθανότητας:
(Η έννοια του τυχαίου, η έννοια του πιθανού· στατιστικοί πίνακες).
(Ώρες .5.)

- Να εισαχθούν συστηματικότερα στην έννοια της σχετικής συχνότητας, με την οποία πραγματοποιούνται διάφορα ενδεχόμενα.
- Να εθιστούν στην ταξινόμηση των στατιστικών δεδομένων που προκύπτουν από παρατήρηση ή μέτρηση ενός μεγέθους, καθώς και στη γραφική παράσταση της κατανομής των αντίστοιχων, σχετικών συχνοτήτων.

1. Η έννοια του τυχαίου, του πιθανού και της πιθανότητας:

- Να αντιληφθούν αυτές τις έννοιες καθώς και τις μεταξύ τους σχέσεις.

2. Στατιστικοί πίνακες:

- Να επισημαίνουν ενδεχόμενα (πιθανά) γεγονότα.
- Να υπολογίζουν τη συχνότητα των γεγονότων και να ταξινομούν τα σχετικά στατιστικά δεδομένα.
- Να κατασκευάζουν σχετικούς στατιστικούς πίνακες.

Γ' ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
Γ' ΚΑΙ Δ' ΤΑΞΕΙΣ

I. Σκοπός του μαθήματος

Σκοπός του γλωσσικού μαθήματος είναι να βοηθήσει τα παιδιά να οικειοποιηθούν, στο μέτρο των δυνατοτήτων τους, τον εκφραστικό πλούτο και τους μηχανισμούς της νεοελληνικής γλώσσας (δημοτικής) ώστε να διευκολυνθεί τόσο η πνευματική τους συγκρότηση όσο και η αποτελεσματική επικοινωνία τους με το περιβάλλον.

Ειδικότερα με το γλωσσικό μάθημα επιδιώκεται:

- να συνεχιστεί και στο σχολείο ο προσχολικός, φυσικός τρόπος εκμάθησης της γλώσσας.
- να οργανωθεί το γλωσσικό υλικό που φέρνουν μαζί τους τα παιδιά και να εμπλουτισθεί με ό,τι είναι απαραίτητο τόσο για τις ανάγκες της καθημερινής ζωής όσο και από γλωσσική και ευρύτερα μορφωτική άποψη.
- να μάθουν τα παιδιά να ακούν, να ερωτούν, και να εκφράζονται με ευχέρεια και φυσικότητα στις ποικίλες μορφές της προφορικής επικοινωνίας και ιδιαίτερα στη συζήτηση.
- να μάθουν να διαβάζουν με ευχέρεια και φυσικότητα και να κατανοούν αυτά που διαβάζουν μεγαλόφωνα ή σιωπηρά.
- να συλλάβουν, διαισθητικά στην αρχή και συστηματικότερα έπειτα, στο μέτρο πάντα που επιτρέπουν οι αφαιρετικές τους ικανότητες, μέσα από το πλήθος των συγκεκριμένων περιπτώσεων τους κανόνες που διέπουν τη λειτουργία του συστήματος της γλώσσας, και να ασκηθούν να τους εφαρμόζουν στην πράξη.
- να αποκτήσουν τη δεξιότητα της γραφής και να ασκηθούν προοδευτικά στο γραπτό λόγο, ώστε να εκφράζονται με ευχέρεια, σαφήνεια, πληρότητα και δημιουργικότητα.
- να εθιστούν σε τεχνικές μελέτης και αυτοάσκησης και στη χρήση βοηθημάτων, όπως είναι το ορθογραφικό λεξικό και το εγχειρίδιο γραμματικής.
- να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στα λογοτεχνικά κείμενα, έτσι που να τα χαίρονται και να τα αγαπήσουν, για να φτάσουν να αποζητούν από μόνα τους τη συντροφιά του καλού λογοτεχνικού βιβλίου.

II. Περιεχόμενο και επιδιώξεις του μαθήματος.

1. ΑΚΡΟΑΣΗ Ακρόαση με το παιδί ως ακροατή Ακρόαση στη συζήτηση	Τα παιδιά: - Αποκτούν καλές συνήθειες ως ακροατές. - Αναγνωρίζουν ομοιότητες και διαφορές, ηχητικές και εννοιολογικές. - Ακολουθούν προφορικές οδηγίες. - Γράφουν με ταχύτητα και ακρίβεια κείμενο που τους υπαγορεύεται. - Κάνουν συσχετίσεις και γενικεύσεις, συνάγουν συμπεράσματα, προβλέπουν αποτελέσματα. - Αποτιμούν και θέτουν σε κριτικό έλεγχο αυτά που ακούν. - Αναγνωρίζουν και ερμηνεύουν διαθέσεις (συναισθήματα, χιούμορ) κτλ. - Απολαμβάνουν την αισθητικά καταξιωμένη έκφραση σε περιπτώσεις απαγγελίας, αφήγησης, δραματοποίησης κτλ.
2. ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ Ανακοίνωση, περιγραφή, αφήγηση κτλ. Διάλογος, συζήτηση, δραματοποίηση κτλ.	Τα παιδιά: - Αρθρώνουν, προφέρουν και τονίζουν σωστά. - Εκφράζουν τις σκέψεις, τις επιθυμίες και τα αισθήματά τους με σαφήνεια, φυσικότητα και ευγένεια. - Συμμετέχουν εποικοδομητικά σε συζητήσεις. - Περιγράφουν σκηνές από τη φύση, εξιστορούν γεγονότα από τη ζωή και την ιστορία, αφηγούνται το περιεχόμενο αναγνωσμάτων κτλ. - Απαγγέλλουν με εκφραστικότητα λογοτεχνικά κείμενα και παίρνουν μέρος σε δραματοποιήσεις και θεατρικές παραστάσεις.
3. ΑΝΑΓΝΩΣΗ Φωναχτή ανάγνωση Σιωπηρή ανάγνωση Ανάγνωση πεζού κειμένου Ανάγνωση ποιητικού κειμένου Ανάγνωση άλλου υλικού (λεξικών, καταλόγων, πινάκων περιεχομένων, χαρτών κτλ.)	Τα παιδιά: - Κατακτούν το βασικό μηχανισμό της ανάγνωσης. - Διαβάζουν φωναχτά με άνεση και εκφραστικότητα, έτσι που να φαίνεται ότι συμμετέχει όλος ο πνευματικός και συναισθηματικός τους κόσμος. - Διαβάζουν σιωπηρά με ευχέρεια, προσήλωση και στοχαστικότητα. - Κατανοούν τα κείμενα που διαβάζουν, στα βασικά και στα δευτερεύοντα σημεία τους. - Αποτιμούν τα κείμενα που διαβάζουν, από την άποψη του περιεχομένου και της μορφής. - Απομνημονεύουν με σωστό τρόπο μικρά κείμενα που χρειάζεται να συγκρατήσουν στη μνήμη τους. - Κάνουν χρήση πρόσθετων πηγών πληροφοριών (εγκυκλοπαιδειών, λεξικών, καταλόγων, πινάκων περιεχομένων κ.τ.λ.). - Αναγνωρίζουν και αποδίδουν με τον προσφορότερο τρόπο κείμενα από διάφορα είδη του λόγου (πεζογραφία, ποίηση, θέατρο). - Απολαμβάνουν τα καλογραμμένα κείμενα, κάνουν μία πρώτη γνωριμία με τη νεοελληνική λογοτεχνία και γίνονται φίλοι του καλού βιβλίου.
4. ΓΡΑΠΤΗ ΕΚΦΡΑΣΗ Ανακοινώσεις, σημειώματα, επιγραφές κτλ. Σημειώσεις, περιλήψεις, τηλεγραφήματα κτλ. Αλληλογραφία Αιτήσεις, δηλώσεις, πρακτικά κτλ. Ευρετήρια, κατάλογοι, πίνακες περιεχομένων κτλ. Έκθεση (ομαδική-ατομική, ελεύθερη, καθοδηγημένη)	Τα παιδιά: - Χρησιμοποιούν σωστά τα γραπτά σύμβολα για την απόδοση του προφορικού λόγου. - Γράφουν ευανάγνωστα, γρήγορα και ορθογραφημένα. - Χρησιμοποιούν σωστά τα κεφαλαία και τη στίξη και διευθετούν το κείμενο σε παραγράφους. - Γράφουν, ατομικά και ομαδικά, λογικές προτάσεις, τις διευθετούν σε ορισμένη σειρά και τις οργανώνουν σε ευρύτερες συνθέσεις με βάση ένα σκοπό και ένα σχέδιο. - Χρησιμοποιούν τις αισθήσεις, τη λογική και τη φαντασία για να γράφουν παραστατικά αυτά που έχουν να πουν. - Ασκούν κριτικό έλεγχο σ' αυτά που γράφουν, βήμα προς βήμα και μετά την ολοκλήρωση του γραπτού. - Βγάζουν σημειώσεις, περιλήψεις και διαγράμματα. - Ασκούνται στη δημιουργική γραπτή έκφραση (ημερολόγιο, σημειώματα, ευχετήρια, ανακοινώσεις, περιγραφές, ιστορίες, βιογραφίες, εφημερίδα, θέατρο κτλ.). - Χρησιμοποιούν τη γλώσσα στην καθιερωμένη της μορφή, σύμφωνα με τα πρότυπα της γραμματικής και του συντακτικού και ανάλογα με τις απαιτήσεις του συγκεκριμένου κάθε φορά είδους λόγου
5. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ Εννοιολογικό λεξιλόγιο. Ορθογραφικό λεξιλόγιο	Τα παιδιά: - Αποσαφηνίζουν και σταθεροποιούν το λεξιλόγιο της προσχολικής τους ηλικίας. - Εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους με λέξεις και εκφράσεις εννοιολογικά απαραίτητες για τις ανάγκες της καθημερινής επικοινωνίας και για τη γλωσσική και την ευρύτερη πνευματική τους καλλιέργεια. - Ταυτίζουν την ακουστική με την οπτική εικόνα των λέξεων. - Ομαδοποιούν τις λέξεις με βάση σημασιολογικές συνδέσεις (συνώνυμα, αντίθετα, ομώνυμα, ταυτόσημα, παράγωγα, μέρη του λόγου, οικογένειες λέξεων, ομοιοκατάληκτες λέξεις κτλ.) - Καταρτίζουν αλφαβητικά λεξιλόγια, γενικά και ειδικά. - Κάνουν χρήση λεξικών (ορθογραφικών, ερμηνευτικών, ετυμολογικών, ειδικών) - Χρησιμοποιούν βασικές λέξεις στον προφορικό και το γραπτό τους λόγο.
6. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Σύνταξη Σημασιολογία Φωνολογία Μορφολογία	Τα παιδιά: - Σπουδάζουν τη δομή και τη λειτουργία της πρότασης στις διάφορες μορφές και τους μετασχηματισμούς της. - Ασκούνται στη χρήση των σημείων στίξης για τη σωστή σήμανση των προτάσεων. - Σπουδάζουν τα μέρη του λόγου σε συσχετισμό με το λειτουργικό τους ρόλο μέσα στην πρόταση. - Συλλαμβάνουν τη σημασία των λέξεων με όλους τους δυνατούς τρόπους (σύνδεση των λέξεων με τα πράγματα, συγκριτική συσχέτιση συνώνυμων και αντίθετων, παραγωγή και σύνθεση, καταληκτικές ενδείξεις, κυριολεκτική και μεταφορική χρήση, συμφραζόμενα κτλ.). - Ασκούνται στην ορθογραφία λέξεων με βάση τους κανόνες που διέπουν το θεματικό και το καταληκτικό τους μέρος.

- Αναγνωρίζουν, συνθέτουν και σπουδάζουν ευρύτερα σύνολα λέξεων.
- Αποκτούν γνήσιο γλωσσικό αίσθημα με τη χρήση της καθιερωμένης γλώσσας κατά τα πρότυπα που πρέπει να ενσαρκώνει ο προφορικός λόγος του δασκάλου και τα σχολικά βιβλία.

III. Γενικές παρατηρήσεις.

Το γλωσσικό μάθημα αντιμετωπίζεται στην σφαιρικότητά του, κατά τρόπο δηλαδή ώστε όλες οι διδακτικές ενέργειες, συγκλίνοντας, να προάγουν την ικανότητα για κατανόηση και έκφραση, που είναι οι δύο άξονες στη διαδικασία της επικοινωνίας. Οι περιοχές του μαθήματος δεν έχουν χρονική αυτοτέλεια, δεν εξαντλούνται δηλ. καθεμιά χωριστά από την άλλη. Στοιχεία από όλες εντάσσονται και εξισορροπούνται μέσα στις ημερήσιες διδακτικές ενότητες, με έμφαση κάθε φορά σε ορισμένο τομέα (ή τομείς) του μαθήματος, κατά τις συγκεκριμένες ανάγκες της διδασκαλίας.

- Στο επίκεντρο της γλωσσικής διδασκαλίας βρίσκεται ο απαρτισμένος λόγος, με μικρότερη φυσική μονάδα του την πρόταση. Αυτός θα είναι αφετηρία, σημείο αναφοράς και κατάληξη της διδασκαλίας.
- Η ύλη διατάσσεται κοχλιωτά και αυτό εξυπακούει, ότι κάθε νέα γλωσσική ενότητα, οικοδομείται επάνω στις βάσεις των προηγουμένων.
- Η γλωσσική διδασκαλία μεθοδεύεται έτσι, ώστε ο μαθητής να μαθαίνει και να ασκείται κάνοντας όσο το δυνατό λιγότερα λάθη. Απαραίτητος όρος είναι κάθε διδακτική ενότητα να μην περιέχει άλλες δυσκολίες έξω από όσες προβλέπονται στο γλωσσικό φαινόμενο που εισάγεται για πρώτη φορά. Ο ίδιος ο μαθητής επίσης συμμετέχε στη διόρθωση των λαθών, με την οποία ολοκληρώνεται το μάθημα της ημέρας.
- Ό,τι διδάσκεται πρέπει με την άσκηση και την επανάληψη να καταλήγει σε δεξιότητες, που θα έχουν την εφαρμογή τους στη γλωσσική συμπεριφορά των παιδιών.
- Για τη γλωσσική διδασκαλία θα χρησιμοποιηθούν δύο βασικά βοηθήματα: Το βιβλίο γλωσσικής διδασκαλίας, " Η γλώσσα μου ", και το Ανθολόγιο.

  " Η γλώσσα μου" είναι το βασικό βιβλίο σπουδής της νεοελληνικής γλώσσας. Περιέχει σύντομα κείμενα, που αντιπροσωπεύουν όλες τις δυνατές χρήσεις του λόγου και παράλληλα ενσωματώνουν αβίαστα τα στοιχεία της γλώσσας που πρόκειται να διδαχθούν. Τα κείμενα συνοδεύονται από εισαγωγικές παρατηρήσεις και ασκήσεις ποικίλης γλωσσικής επεξεργασίας.

Το Ανθολόγιο περιέχει κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας και στόχος του είναι να φέρει τα παιδιά κοντά στο καλό λογοτεχνικό βιβλίο και να τα κάμει να το χαρούν και να το αγαπήσουν.

IV. Περιεχόμενο, στόχοι και δραστηριότητες

Α. ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: 1. ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ	2. ΑΚΡΟΑΣΗ
	Τα παιδιά :	Τα παιδιά :
Μονολογικές μορφές επικοινωνίας: Ανακοινώσεις, περιγραφές, αφηγήσεις, μηνύματα, οδηγίες, προσκλήσεις, διατύπωση αιτήματος ή παράκλησης, απαγγελία κτλ.	Ανακοινώνουν προσωπικές εμπειρίες, σκέψεις, επιθυμίες, σχέδια και προγράμματα κτλ. Περιγράφουν και χαρακτηρίζουν πρόσωπα, αντικείμενα, τόπους, γεγονότα, εικόνες κτλ. Αφηγούνται παραμύθια, ιστορίες, ανέκδοτα. Αποδίδουν όσο γίνεται καλύτερα το περιεχόμενο γραπτών ανακοινώσεων, οδηγιών και άλλων κειμένων. Σε όλες τις περιπτώσεις: Εκφράζονται με σαφήνεια, φυσικότητα καιευγένεια. Αρθρώνουν, προφέρουν και τονίζουν σωστά. Συνοδεύουν τα λόγια τους με ανάλογη στάση του σώματος,έκφραση προσώπου και χειρονομίες, όλα αυτά φυσικά και μετρημένα. Αποκτούν άνεση και υιοθετούν γλωσσικά αποδεκτούς τρόπους και τύπους στην προφορική τους επικοινωνία. Διανθίζουν το λόγο τους με νέες λέξεις και ζωντανούς φραστικούς τρόπους που προσιδιάζουν σε διάφορες περιστάσεις της ζωής(χιούμορ, παρομοιώσεις, μεταφορικές εκφράσεις, αυτοερωτήσεις κτλ.)	Παρακολουθούν τον ομιλητή σιωπηρά, με προσοχή και ευγενική προσήλωση. Παρακολουθούν αυτά που ακούνε με ενεργοποιημένες την αντίληψη και την κρίση τους. Συγκρατούν το περίγραμμα και τα βασικά τους σημεία. Συμπεραίνουν από τα συμφραζόμενα τη σημασία λέξεων και λεκτικών συνόλων και τα τυχόν παραλειπόμενα που υπονοούνται. Συμπληρώνουν ή επεκτείνουν ημιτελείς ιστορίες. Επωφελούνται γλωσσικά από αυτά που ακούνε, εμπλουτίζοντας τη γλώσσας τους με νέες λέξεις και εκφράσεις. Ευαισθητοποιούνται απέναντι στις διάφορες πλευρές και χρήσεις της γλώσσας ως οργάνου για τη διευκόλυνση της ανθρώπινης συμβίωσης, τη μετάδοση πληροφοριών, την προαγωγή της σκέψης, και για λογοτεχνική δημιουργία και αισθητική τέρψη.
Διαλογικές μορφές επικοινωνίας: α) Χαιρετισμοί, ευχές, συστάσεις, έκφραση συγχαρητηρίων κτλ., τηλεφωνική συνδιάλεξη, συνέντευξη, σχολιασμός μιας είδησης ή ανταλλαγή απόψεων για κάποιο θέμα, πώς ζητούμε και δίνουμε πληροφορίες κτλ. β) συζήτηση	Παίρνουν το λόγο την κατάλληλη στιγμή, συνήθως όταν έρθει η σειρά τους. Χρησιμοποιούν εκφραστικούς τρόπους που κάνουν αποτελεσματική τη συνεννόηση και ευχάριστη τη συμβίωση των ανθρώπων. Ζητούν με λεπτότητα διευκρινίσεις πάνω στα λεγόμενα του συνομιλητή τους. Δεν ξεφεύγουν από το θέμα της συζήτησης. Αποφεύγουν τις ασημαντολογίες και τις μακρηγορίες. Διαλέγονται με επιχειρήματα και εποικοδομητική διάθεση, με στόχο την προώθηση του θέματος που συζητείται και όχι τη δημιουργία εντυπώσεων.	Παρακολουθούν το συνομιλητή τους με προσοχή, ενεργοποιώντας αποτελεσματικά την αντίληψη, την κατανόηση και την κρίση τους. Σέβονται τις απόψεις του συνομιλητή τους, ακόμα και αν δεν συμφωνούν μ'αυτές, και δεν τον διακόπτουν χωρίς σοβαρό λόγο. Δέχονται τις παρατηρήσεις, τις υποδείξεις και την κριτική των άλλων και αποφεύγουν να αντιδικούν.
Δραματοποίηση	Υποδύονται με φυσικότητα και δημιουργικούς αυτοσχεδιασμούς διάφορους ρόλους σε σκηνές από την καθημερινή ζωή και από τα αναγνώσματά τους, και με τον τρόπο αυτό αναπαράγουν και οικειώνονται βιωματικά το σχετικό κάθε φορά γλωσσικό υλικό (λεξιλόγιο και εκφράσεις)	Ως εκτελεστές ρόλων θέτουν σε λειτουργία τους μηχανισμούς ακουστικής εγρήγορσης, αποκριτικής ετοιμότητας και βιωματικής συμμετοχής. Αποκωδικοποιούν τα οπτικά και ακουστικά σήματα, απολαμβάνουν τα αισθητικό αποτέλεσμα.
	Αποδίδουν ποιήματα με ποικίλες μορφές δραματοποιημένης και χορικής απαγγελίας, για εξοικείωση με τη ρυθμική έκφραση του λόγου. Σε όλες τις περιπτώσεις τηρούν τους όρους που κάνουν την προφορική έκφραση νοηματικά και αισθητικά αποτελεσματική.	και επικοινωνούν βιωματικά με το περιεχόμενο των δρωμένων.

Β. ΓΡΑΠΤΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

1. ΑΝΑΓΝΩΣΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Απλά κείμενα από τα κυριότερα είδη του λόγου : αφηγήσεις περιστατικών από την καθημερινή ζωή, περιγραφές αντικειμένων, καταστάσεων και γεγονότων, παραμύθια, μύθοι, λαϊκές παραδόσεις, ανέκδοτα, διηγήματα, επιστολές, ανακοινώσεις και οδηγίες για το κοινό, ποιήματα (δημοτικά και επώνυμα), θέατρο, επιστημονικά κείμενα κτλ.	Τα παιδιά: Διαβάζουν άλλοτε σιωπηρά και άλλοτε μεγαλόφωνα (ανάλογα με την περίσταση ή τη σκοπιμότητα) κείμενα έντυπα, δακτυλογραφημένα και χειρόγραφα ποικίλης γλωσσικής πειθαρχίας και εφαρμογής. Διαβάζουν μεγαλόφωνα : (α) για να έχουν ταυτόχρονη και ξεκάθαρη οπτικοακουστική αντίληψη του κειμένου (β) για να ανακοινώσουν έτσι το κείμενο σε άλλους (γ) για προσωπική τους ευχαρίστηση. Διαβάζουν σιωπηρά :(α) όταν είναι περισσότερο οπτικοί τύποι (β) όταν εξυπηρετούνται με τον οικονομικότερο και πιο εύχρηστο αυτό τρόπο (γ) όταν δε θέλουν να ενοχλήσουν τους άλλους με το φωναχτό διάβασμα.
Άλλη γλωσσική ύλη: Πίνακες περιεχομένων, κατάλογοι, λεξικά, χάρτες, σχεδιαγράμματα, ιστορίες με εικόνες ή σκίτσα, εφημερίδες και περιοδικά, σημειώσεις κτλ.	Διαβάζουν : μεγαλόφωνα με καθαρή άρθρωση, φυσικότητα και άνεση και σιωπηρά με προσήλωση και στοχαστικότητα – έχοντας και στις δυο περιπτώσεις οδηγό το νήμα του νοήματος, τα συμφραζόμενα και τη στίξη του κειμένου. Διαβάζουν με αργό ή γρήγορο ρυθμό, ανάλογα με το επίπεδο του κειμένου, την έκτασή του, το διαθέσιμο χρόνο, και κυρίως ανάλογα με το είδος του κειμένου και το σκοπό για τον οποίο διαβάζεται. Απαγγέλλουν ποιήματα με καθαρή άρθρωση και φυσικότητα, χωρίς στόμφο και μελοδραματική εκφώνηση έχοντας οδηγό όχι τόσο τη μετρική όσο και νοηματική ροή του ποιήματος Διακρίνουν τα τοπικά και χρονικά πλαίσια, τα πρόσωπα και τη δράση τους, τα κύρια σημεία και τις λεπτομέρειες, τις βασικές και τις βοηθητικές ιδέες και τις διασυνδέσεις τους, την ακολουθία των γεγονότων, τις σχέσεις αιτίου και αποτελέσματος, και, γενικά, την οργάνωση του κειμένου. Χωρίζουν σε ενότητες κείμενα που επιδέχονται τέτοιο χωρισμό, και προτείνουν επικεφαλίδες που συμπυκνώνουν το νόημα των ενοτήτων. Κρίνουν το περιεχόμενο του κειμένου στο σύνολό του ή στα σημεία (αν είναι πραγματικό ή εξωπραγματικό, αν αναφέρεται σε γεγονός ή εκφράζει γνώμη αν είναι έγκυρο και αξιόπιστο ή έχει ανακρίβειες και ανακολουθίες), τους χαρακτήρες και τα δρώμενα κτλ. Αναγνωρίζουν καιεκτιμούν τα λογοτεχνικά γνωρίσματα και τεχνάσματα του συγγραφέα : λιτό ή εμπλουτισμένο γράψιμο, ουδέτερη ή συναισθηματική περιγραφή, δραματικά ή κωμικά στοιχεία, σχήματα λόγου κτλ. Εξοικειώνονται στενά με τα κείμενα που διαβάζουν και αποθησαυρίζουν νέες λέξεις και εκφραστικούς τρόπους. Εθίζονται στη χρήση των πινάκων περιεχομένων, του βασικού λεξιλογίου, άλλων λεξικών και εγκυκλοπαιδειών, καταλόγων, οδηγών κτλ., καθώς και στην εφαρμογή πρόσφορων τεχνικών μελέτης. Απολαμβάνουν τα καλογραμμένα κείμενα και διαμορφώνουν θετική στάση απέναντι στο βιβλίο.

2. ΓΡΑΠΤΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
Αντιγραφή Ορθογραφία Ελεύθερη και καθοδηγημένη έκφραση: "Σκέφτομαι και γράφω." Εφημερίδα Ημερολόγιο Ευχετήρια, προσκλήσεις Επιγραφές, λεζάντες Πινακίδες, κατάλογοι Περιλήψεις, σημειώσεις Επιστολές κτλ.	Τα παιδιά : Παίρνουν σωστή στάση όταν γράφουν, κρατούν σωστά το μολύβι ή το στυλό και απομιμούνται χωρίς πίεση το υπόδειγμα γραφής. Γράφουν καθαρά, καλαίσθητα και με σχετική ταχύτητα, και τηρούν κανονικές αποστάσεις ανάμεσα στα γράμματα και τις λέξεις. Γράφουν ορθογραφημένα τις λέξεις του βασικού λεξιλογίου, τονίζουν σωστά καιχρησιμοποιούν τα γνωστά τους σημεία στίξης. Μεταφέρουν και εφαρμόζουν στα γραπτά τους κείμενα ό,τι έχουν μάθει στη γραμματική σχετικά με την ορθογραφία και τη σύνταξη. Γράφουν ευανάγνωστα και ορθογραφημένα όχι μόνο την αντιγραφή και την ορθογραφία τους αλλά και κάθε κείμενο είτε στα γλωσσικά είτε σε άλλα μαθήματα. Κάνουν συχνή χρήση λεξικού, για να αναζητήσουν ή να ελέγξουν την ορθογραφία ή τη σημασία δύσκολων λέξεων. Ικανοποιούν την επιθυμία τους για αυτοέκφραση, ανακοίνωση και αυτοεπιβεβαίωση. Γράφουν, σε ατομική ή ομαδική βάση, και ανακοινώνουν (διαβάζοντάς τα στους άλλους ή βάζοντάς τα στο χώρο των ανακοινώσεων ή στη μαθητική εφημερίδα) μικρά κείμενα, με βάση τον κόσμο των εμπειριών τους. Ευαισθητοποιούνται απέναντι στο θέμα τους και αντλούν από όσο το δυνατόν περισσότερες αισθήσεις για την παραστατικότερη απόδοσή του. Εμπλέκουν και τον εαυτό τους σ'αυτά που περιγράφουν ή εξιστορούν, είτε με την άμεση ανάμιξή τους στα δρώμενα είτε με το σχολιασμό και τη συναισθηματική τους κάλυψη. Χρησιμοποιούν φραστικούς τρόπους που ζωντανεύουν το κείμενο, όπως είναι: η απομίμηση ήχων, ή αναφώνηση ή αυτοερώτηση ή ερώτηση στον αναγνώστη, ο διάλογος, επιτυχημένες παρομοιώσεις, προσωποποιήσεις και μεταφορές, υποθέσεις γιατην ψυχική κατάσταση του άλλου κτλ. Διαπιστώνουν (και επωφελούνται από τη διαπίστωση) ότι επικοινωνούν καλύτερα με τους άλλους όταν αυτά που γράφουν : α) είναι δοσμένα με παραστατικό τρόπο β) έχουν λογική αλληλουχία και σύνθεση γ) είναι σωστά και στις λεπτομέρειες από γραμματική και συντακτική άποψη. Γράφουν με προσήλωση και στοχαστικότητα και, καθώς γράφουν, ρίχνουν ματιές στα προηγούμενα για να μην χάσουν τον ειρμό της σκέψης τους και να μην απομακρυνθούν από το αντικείμενο τους. Τελειοποιούνται στη σωστή γραπτή έκφραση και με πιο μεθοδευμένες γραπτές εργασίες, όπως είναι: Σύνθεση κειμένου με βάση μια ή περισσότερες εικόνες. Αποκατάσταση μπερδεμένων προτάσεων σε μια λογική σειρά. Συμπλήρωση κειμένων με δοσμένες λέξεις και φράσεις. Απογύμνωση κειμένου από επίθετα και άλλους προσδιορισμούς. Εμπλουτισμός κειμένου με πρόσθετο υλικό. Ολοκλήρωση αποσπασματικής ή ημιτελούς ιστορίας. Περιληπτική απόδοση κειμένου με βάση δοσμένες ερωτήσεις ή λέξεις - κορφές. Επέκταση καιεμπλουτισμός υποτυπώδους μύθου, όπως είναι οι μύθοι του Αισώπου. Παράλληλη ρεαλιστική και φανταστική περιγραφή για το ίδιο θέμα. Γραφή κειμένου με βάση ορισμένη οργανωτική αρχή: τόπο, χρόνο, σπουδαιότητα, αποδεικτική διαδικασία, κοινωνική σύμβαση κτλ. Π.χ. περιγραφή τοπίου, φυτού, φυσικού φαινομένου, πειράματος-επιστολή

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Το Πρόγραμμα διδασκαλιας της γραμματικής στις τάξεις Γ΄ και Δ΄αποτελεί συνέχεια του προγράμματος των τάξεων Α΄ και Β΄ με ορισμένες επαναλήψεις (Ε) ενοτήτων και τις απαραίτητες για το επίπεδο των τάξεων αυτών διευρύνσεις (Δ).

Η σειρά διδασκαλίας των ενοτήτων δεν ταυτίζεται με τη σειρά που εμφανίζονται στο πρόγραμμα, αλλά καθορίζεται από τα περιεχόμενα των κειμένων του βιβλίου " Η γλώσσα μου" και από τις λοιπές ευκαιριακές διδακτικές ενέργειες και μαθητικές δραστηριότητες.

Οι όροι της γραμματικής που μπορεί να χρησιμοποιηθούν ευκαιριακά στις τάξεις αυτές-χωρίς να δοθεί τυπικός γραμματικός ορισμός ή να ζητηθεί να απομνημονευτούν από τα παιδιά- είναι: απόστροφος, ενωτικό, παύλα, παρένθεση, αποσιωπητικά, άρθρο, ουσιαστικό (κύριο-κοινό), αριθμός (ενικός-πληθυντικός), θέμα, κατάληξη, γένος (αρσενικό-θηλυκό-ουδέτερο), επίθετο, αντωνυμία, συλλαβισμός, μονοσύλλαβες-δισύλλαβες-τρισύλλαβες-πολυσύλλαβες λέξεις, λήγουσα-παραλήγουσα-προπαραλήγουσα, αρχική συλλαβή, αρχικό-τελικό γράμμα, πρόσωπο και αριθμός ρήματος, μετοχή, χρόνος (παροντικός-παρελθοντικός-μελλοντικός), ενεστώτας, παρατατικός, αόριστος, στιγμιαίος-εξακολουθητικός-συντελεσμένος μέλλοντας, παρακείμενος και υπερσυντέλικος.

ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
1. Η πρόταση	Τα παιδιά:
α. Βασικές προτάσεις (κρίσης, επιθυμίας, καταφατικές, αρνητικές και ερωτηματικές) των τύπων ΥΡ, ΥΡΚ, ΥΡΑ (Ε) και ΥΡΑΑ (Δ)	Αναλύουν βασικές προτάσεις (κρίσης, επιθυμίας κτλ) στους όρους τους με βάση ερωτήσεις του τύπου "ποιος;", " τι κάνει; ", " τι είναι;", " τι παθαίνει; κτλ. (Ε) Αντικαθιστούν στις ίδιες προτάσεις έναν ή περισσότερους από τους όρους τους (π.χ. το Υ ή το Υ και το Α) με άλλες λέξεις ή φράσεις, σχηματίζοντας προτάσεις του ίδιου τύπου (Δ). Αντικαθιστούν όλους τους όρους μιας πρότασης, μετατρέποντάς την σε άλλη του ίδιου τύπου (Δ). Διακρίνουν καταφατικές προτάσεις κρίσης, επιθυμίας και επιφωνηματικές και τις μετατρέπουν σε ερωτηματικές ή αρνητικές και το αντίστροφο (Ε) Συμπληρώνουν το Α μιας πρότασης που έχει μονόπτωτο μεταβατικό ρήμα χρησιμοποιώντας ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία, ή μετοχή σε πτώση αιτιατική ή εμπρόθετη αιτιατική (Δ) Π.χ. Ο Χ. σκαλίζει (τον κήπο), Ο Χ. παίζει (κιθάρα), Η Μ. ξύπνησε (τον κοιμισμένο), Ο Α. περίμενε (εσένα). Συμπληρώνουν τους όρους ΑΑ μιας πρότασης του τύπου ΥΡΑΑ που έχει δίπτωτο μεταβατικό ρήμα με πτωτικά σε αιτιατική και αντικαθιστούν το έμμεσο αντικείμενο με εμπρόθετο (Δ). Π.χ. Η Μ. μαθαίνει (σ) την αδελφή της χορό. Γέμισα το ποτήρι (με) νερό.
β) Ελλειπτικές προτάσεις	Εξυπονοούν το Υ μιας πρότασης, όταν αυτό δεν αναφέρεται, από την κατάληξη του Ρ (Ε). Μαντεύουν το Ρ σε συχνόχρηστες φράσεις του τύπου: (Είναι) ώρα για φαγητό, (Εύχομαι) καλή όρεξη κτλ. (Δ). Βρίσκουν τα παραλειπόμενα-λέξεις ή σύνολα-συχνόχρηστων προτάσεων σύγκρισης και παρομοιώσεων. Π.χ. Ο κήπος μας είναι μικρότερος από (τον κήπο) του γείτονα. Σήμερα ο άρρωστος είναι καλύτερα (από χτές). Τα μαλλιά του είναι σγουρά σαν (τα μαλλιά) της Χ.
γ) Επαυξημένες προτάσεις	Αναλύουν επαυξημένες προτάσεις με ερωτήσεις του τύπου " ποιός;", " τι κάνει; ", "πότε; ", "πού", κτλ. Διακρίνουν τους κύριους όρους επαυξημένων προτάσεων και τις μετατρέπουν σε απλές (Ε). Επαυξάνουν απλές προτάσεις χρησιμοποιώντας χρονικούς, τοπικούς κ.α. προσδιορισμούς (Ε).
δ) Σύνθετες προτάσεις	Αναλύουν σύνθετες προτάσεις σε απλές, όπως π.χ. την πρόταση " Εγώ, εσύ κι αυτός μένουμε στην Αθήνα" στις προτάσεις " Εγώ μένω στην Αθήνα" κτλ. (Δ). Συγχωνεύουν απλές προτάσεις και κάνουν μια σύνθετη με περισσότερα από ένα, Υ, Κ ή Α (Ε).
ε) Σχήματα λόγου: ασύνδετο (Ε), παρομοίωση και μεταφορά (Δ)	Σχηματίζουν προτάσεις με ασύνδετα Υ, Κ ή Α (Ε). Αναγνωρίζουν και χρησιμοποιούν και οι ίδιοι παρομοιώσεις καικυρίως όσες εισάγονται με το σαν (Δ) Αναγνωρίζουν και χρησιμοποιούν μεταφορές, κυρίως από έμψυχα σε άψυχα και το αντίστροφο Π.χ. Η Αθήνα είναι η καρδιά της Ελλάδας, Ο Γιάννης έχει χρυσή καρδιά (Δ).
στ) Σύνδεση προτάσεων: Σύνταξη σε παράταξη και σε υπόταξη.	Συνδέουν (κύριες) προτάσεις με τους συνδέσμους: και (Ε), αλλά, ενώ και με το αντιθετικό ή (Δ). Συνδέουν κύριες προτάσεις με δευτερεύουσες (Δ): α) αιτιολογικές που εισάγονται με το γιατί ή το επειδή π.χ. Μου έκαναν παρατήρηση, γιατί (επειδή) άργησα. β) χρονικές που εισάγονται με το όταν ή το μόλις. Π.χ. Τηλεφώνησέ μου όταν (μόλις) μάθεις κάτι. γ) ειδικές που εισάγονται με το ότι ή το πως και χρησιμοποιούνται ως αντικείμενο μιας κύριας. Π.χ. Πιστεύω ότι (πως) θα τα καταφέρεις.

δ) ενδοιαστικές που εισάγονται με το μήπως ή το (να) μη και χρησιμοποιούνται ως αντικείμενο μιας κύριας Π.χ. Φοβάμαι μήπως (μην) αρρωστήσεις.

ε) αναφορικές που εισάγονται με τα ό,τι και που.

2. Οι λέξεις και τα γράμματα

Κατατάσσουν αλφαβητικά λέξεις με βάση το αρχικό τους γράμμα (Ε).

Κατατάσσουν αλφαβητικά λέξεις που έχουν το ίδιο αρχικό με βάση το δεύτερο γράμμα τους (Δ).

Χρησιμοποιούν με σχετική άνεση μαθητικά λεξικά για να ορθογραφούν λέξεις του λεξιλογίου τους.

Διευρύνουν το λεξιλόγιό τους βρίσκοντας λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια με τις λέξεις του βασικού λεξιλογίου τους και ορθογραφούν το ριζικό μέρος των λέξεων που συγγενεύουν ετυμολογικά (Δ).

Γράφουν τα ονόματα ανθρώπων, οδών, πλατειών, οικισμών, βουνών, ποταμών κτλ. (Ε) καθώς και τα εθνικά ονόματα και τους τίτλους βιβλίων και έργων τέχνης (Δ) με το αρχικό γράμμα κεφαλαίο.

Χρησιμοποιούν υποκοριστικά σε -άκι-ίτσα,--ούλα (Ε) και σε -ούτσικος,-η,-ο,-άκης,-άκος, -ούλης, -ούλι,-όπουλο,-όπουλα (Δ) και μεγεθυντικά σε -α, -αρα,-αράς,-αρος (Δ).

Διαβάζουν σωστά και χρησιμοποιούν στο γραπτό τους λόγο τις συχνόχρηστες συντομογραφίες δρχ., κ., κ.α., κτλ., μ., μ.μ., π.μ., π.χ., σ., Υ.Γ. και χμ.(Δ).

Αναγνωρίζουν και χρησιμοποιούν συνώνυμες, αντίθετες (Ε) και ταυτόσημες (Δ) λέξεις του λεξιλογίου τους.

Αναλύουν σύνθετες λέξεις σε απλές και συνθέτουν λέξεις από τα συνθετικά τους χρησιμοποιώντας κυρίως τα παρατακτικά, τα προσδιοριστικά (Ε) και τα κτητικά σύνθετα, τα αχώριστα μόρια α(ν) και ξε-όταν σημαίνουν (α) στέρηση και αντίθεση, ή στέρηση ή αντίθεση, (Δ) και (β) πολύ ή εντελώς (Δ).

Χρησιμοποιούν τα παρακάτω μόρια και τις άλλες άκλιτες λέξεις που χρησιμοποιούνται ως μόρια (Δ):

α) Το μόριο ας, όταν δηλώνει προτροπή, π.χ. Ας αρχίσουμε.

β) Το δεικτικό μόριο να με ονομαστική ή αιτιατική. Π.χ.: Να ο φίλος μου. Να την η Λαμία.

γ) Τον τελικό σύνδεσμο να για την εισαγωγή ερωτήσεων, Π.χ. Να σου φέρω ένα γλυκό;

δ) Την πρόθεση παρά με ποσοτική επιρρηματική σημασία και το επιτατικό μόριο πάρα. Π.χ.: Χάρηκα πάρα πολύ, πάρα πολύ ψηλός.

ε) Το παρομοιαστικό επίρρημα σαν με ονομαστική, αιτιατική και γενική. Π.χ. Έτρεχε σαν λαγός. Τον αγαπά σαν πατέρα. Έχει σγουρά μαλλιά σαν της Φ.

3. Ο συλλαβισμός

Συλλαβίζουν λέξεις με συνεχόμενα φωνήεντα, με ένα σύμφωνο ανάμεσα σε δύο φωνήεντα, με δίψηφα, συνδυασμούς και διφθόγγους, με δύο όμοια σύμφωνα (Ε) και με δυο ανόμοια σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα (Δ).

4. Τα σημεία της στίξης: τελεία, ερωτηματικό, θαυμαστικό, κόμμα, αποσιωπητικά, διπλή τελεία.

Χρησιμοποιούν στο γραπτό τους λόγο την τελεία, το ερωτηματικό (Ε) και το θαυμαστικό μετά από επιφωνήματα και προτάσεις που δείχνουν θαυμασμό, λύπη, χαρά και ευχή ή έντονη επιθυμία (Δ)

Χρησιμοποιούν σωστά την τελεία στις συνηθέστερες συντομογραφίες (Δ).

Χρησιμοποιούν, όταν γράφουν, το κόμμα, για να χωρίσουν:

α) όμοιους όρους (Υ, Κ, Α και επιθετικούς προσδιορισμούς) που παρατίθενται ασύνδετοι (Ε)·

β) κύριες από άλλες κύριες προτάσεις που εισάγονται με τους συνδέσμους αλλά ή ενώ ή που παρατίθενται ασύνδετες (Δ)·

γ) κύριες από δευτερεύουσες προτάσεις που εισάγονται με τους συνδέσμους γιατί και επειδή (Δ)·

δ) τα βεβαιωτικά και αρνητικά επιρρήματα, όταν βρίσκονται στην αρχή της πρότασης, από την υπόλοιπη πρόταση. Π.χ. Ναι, θα 'ρθω. Όχι, μην πας (Δ)·

ε) την κλητική των ονομάτων (Δ)·

στ) τα λόγια κάποιου προσώπου, που αναφέρονται σ'ένα κείμενο, από την πρόταση που εξηγεί ποιός τα είπε (Δ).

Χρησιμοποιούν διπλή τελεία εμπρός από τα λόγια που αναφέρονται κατά λέξη (Δ).

5. Ο τόνος

Τοποθετούν τον τόνο των υπερμονοσύλλαβων λέξεων στη σωστή του θέση (Ε).

Τοποθετούν δυο τόνους και στις συλλαβές που πρέπει στα προπαροξύτονα που ακολουθούνται από εγκλιτικά (Ε).

Τονίζουν τα ερωτηματικά πού και πώς και το αντιθετικό ή (Ε).

Δεν τονίζουν τα υπερμονοσύλλαβα προτακτικά Αγια-, Αγιο-, Αϊ-, γρια-, γερο-, κυρα-, μπαρμπα- παπα- που ακολουθούνται από ενωτικό και κύριο όνομα (Δ).

6. Τα ορθογραφικά σημεία: απόστροφος, ενωτικό, παύλα, διαλυτικά, εισαγωγικά και υποδιαστολή

Χρησιμοποιούν την απόστροφο, όταν γράφουν λέξεις που έπαθαν έκθλιψη, αποκοπή (Ε) και αφαίρεση (Δ).

Χρησιμοποιούν το ενωτικό, όταν γράφουν προτακτικά (Δ).

Διακρίνουν την παύλα από το ενωτικό του συλλαβισμού και των προτακτικών και τη χρησιμοποιούν όταν γράφουν κείμενα που περιλαμβάνουν διάλογο (Δ)

Χρησιμοποιούν σωστά τα διαλυτικά (Ε)

Κλείνουν σε εισαγωγικά τα λόγια άλλου προσώπου που αναφέρονται κατά λέξη (Δ).

Χρησιμοποιούν την υποδιαστολή ως σήμα για τη διαφορετική εκφώνηση και γραφή του ειδικού συνδέσμου ότι και της αναφορικής αντωνυμίας ό,τι (Δ).

7. Το ουσιαστικό και το άρθρο: Το ουσιαστικό με το άρθρο του (ή και χωρίς αυτό) ως Υ, Κ και Α

Χρησιμοποιούν το ουσιαστικό (μαζί με ή χωρίς άρθρο) ως Υ, Α και Κ μιας πρότασης (Ε).

Χρησιμοποιούν το αόριστο άρθρο και το διακρίνουν από το οριστικό (Δ).

Αναγνωρίζουν τα ουσιαστικά (συγκεκριμένα) μιας πρότασης, το γένος και τον αριθμό τους και τα ανάγουν στην ονομαστική του ενικού (Δ).

Διακρίνουν νοηματικά και ορθογραφικά τα κύρια από τα κοινά ουσιαστικά (Ε).

Διακρίνουν πρακτικά και γράφουν σωστά:

α) Τα ομόηχα άρθρα η, οι και τις ομόηχες καταλήξεις -η, -οι και -ι (Ε).

β) Τα ομόηχα άρθρα της, τις και τον, των (Ε).

Αναγνωρίζουν και χρησιμοποιούν:

α) Ισοσύλλαβα

Οξύτονα αρσενικά σε -ής -ός (Ε),
θηλυκά σε -α -η (Ε),
και ουδέτερα σε -ι -ο (Ε)
(μαθητής, γεωργός, φωλιά, αυλή, παιδί βουνό)·

παροξύτονα αρσενικά σε -ος (Ε),
θηλυκά σε -α (Ε),
και ουδέτερα σε -ο (Ε)
(κήπος, εφημερίδα. δέντρο, που δεν κατεβάζουν τον τόνο στη γενική)·

παροξύτονα αρσενικά σε -ας - ης (Δ),
θηλυκά σε -η (Δ),
και ουδέτερα σε -ι (Δ),
που κατεβάζουν τον τόνο στη γενική του πληθυντικού (ταμίας, εργάτης, τέχνη) ή στη γενική ενικού ή πληθυντικού (σταφύλι)

παροξύτονα αρσενικά σε -ος (Ε)
και ουδέτερα σε -ο (Ε),
(λαχανόκηπος και σίδερο), που δεν κατεβάζουν τον τόνο στη γενική.

προπαροξύτονα αρσενικά σε -ας (Δ)
και ουδέτερα σε -ο (Δ),
που κατεβάζουν τον τόνο στη γενική του ενικού (πίνακας) ή στη γενική ενικού και πληθυντικού (πρόσωπο).

β) Ανισοσύλλαβα

Οξύτονα αρσενικά σε -άς -ές (Ε) -ής -ούς (Δ) και θηλυκά σε - ά (Ε) -ού (Δ),
(φαράς, καφές, ταξιτζής, παππούς, γιαγιά, αλεπού)·

παροξύτονα αρσενικά σε -ης (Δ), (μανάβης).

Μετατρέπουν ουσιαστικά (μέσα σε προτάσεις) από τον ενικό στον πληθυντικό και αντιστρόφως και ορθογραφούν τις συνηθέστερες καταλήξεις της ονομαστικής του ενικού -η -ι -ο (αυλή, παιδί, βουνό) και του πληθυντικού -οι και -ες (γεωργοί, δρόμοι και μαθητές, αυλές, καρδιές, ταμίες, εργάτες, πίνακες, καφέδες κτλ.).

Ορθογραφούν το καταληκτικό μέρος των ουσιαστικών σε:
- ιά (ελιά), -ία (ελευθερία)
- ίδα (εφημερίδα),-ίδι (σανίδι)
- είο (σχολείο), -ημα (μάθημα)

γ) Σχηματίζουν από την ονομαστική τη γενική ενικού και τη γενική και αιτιατική πληθυντικού, για να εθιστούν στις περιπτώσεις μετακίνησης του τόνου.

δ) Σχηματίζουν προτάσεις με ουσιαστικά σε κλητική για να εθιστούν στη χρήση του κόμματος και των διαφοροποιήσεων από την ονομαστική (γεωργός-γεωργέ).

8. Τα επίθετα και τα αριθμητικά.

α) Τα επίθετα ως κατηγορούμενα και ως προσδιορισμοί.

Διακρίνουν πρακτικά και χρησιμοποιούν προφορικά και γραπτά επίθετα:

α) σε -ος, -η, -ο που κλίνονται κατά το καλός, -ή, -ό και κατά το όμορφος, -η, -ο (Ε)

β) σε -ος, -α, -ο που κλίνονται κατά το ωραίος, -α, -ο (Ε) και κατά το πλούσιος,-α, -ο (Δ).

γ) σε -ος, -ια, -ο που κλίνονται κατά το γλυκός - ιά, -ό (Δ) και

δ) σε -ης, -α,-ικο που κλίνονται κατά το ζηλιάρης, -α, -ικο (Δ)

Εφαρμόζουν, όταν μιλούν και όταν γράφουν, τη συμφωνία του Υ με το επίθετο-κατηγορούμενο ή του επιθετικού προσδιορισμού με το ουσιαστικό που προσδιορίζει στο γένος, τον αριθμό και την πτώση.

Συσχετίζουν, όπου υπάρχει αντιστοιχία, τις καταλήξεις των επιθέτων με τις καταλήξεις των ουσιαστικών και τις γράφουν σωστά.

Ορθογραφούν, με ασκήσεις σχετικών ταξινομήσεων το καταληκτικό μέρος των οξύτονων επιθέτων σε -ικός (Ε) και των προπαροξύτονων σε -ινος (Δ) όπως βιαστικός και πράσινος, καθώς και το καταληκτικό μέρος του συγκριτικού βαθμού σε -ότερος και ύτερος (Δ).

β) Τα αριθμητικά

Χρησιμοποιούν προφορικά και γραπτά:

α) Τα απόλυτα αριθμητικά (Ε)·

β) Τα τακτικά από το πρώτος ως το δωδέκατος(Ε)

γ) Τα αριθμητικά ουσιαστικά μονάδα ως εξάδα και δεκάδα, δωδεκάδα, εκατοντάδα (Ε)

Σχηματίζουν τη γενική των αριθμητικών ένας - μια -ένα, τρεις και τρία, τέσσερις και τέσσερα (Δ).

Συσχετίζουν τις καταλήξεις των αριθμητικών διακόσιοι, -ιες,-ια, τριακόσιοι κτλ. με τις καταλήξεις των επιθέτων που κλίνονται κατά το πλούσιος -α, -ο στον πληθυντικό και ορθογραφούν το καταληκτικό -ιοι, -ιες, -ια (Δ)

9. Οι αντωνυμίες

Χρησιμοποιούν:

α) Τις προσωπικές αντωνυμίες (Ε).

β) Την κτητική δικός, -ή, -ό (μου, σου κτλ.) (Ε)

γ) τις ερωτηματικές τι, ποιός, ποια, ποιο και πόσος, -η, -ο (Ε)

δ) τις οριστικές ίδιος, -α, -ο και μόνος, -η, -ο (μου, σου κτλ.) (Δ)

ε) Τις αόριστες ένας, μία, ένα, άλλος, -η,-ο, κανένας, καμιά, κανένα, τίποτε, κάθε, μερικοί, -ές, -ά, κάμποσος,-η, -ο, κάτι,κατιτί (Ε) κάποιος, -α, -ο, καθένας-καθεμιά-καθένα (Δ)

στ) Τις δεικτικές τόσος, -η, -ο (Ε) και αυτός, -ή, -ό, εκείνος,-η, -ο (Δ)

ζ) Τις αναφορικές όσος, -η,-ο (Ε) και που, όποιος -α, -ο (Δ)

10. Το ρήμα

α) Έννοια, διάκριση ενεργητικών και παθητικών τύπων

Ξεχωρίζουν τους ρηματικούς τύπους που υπάρχουν μέσα σε μια πρόταση ή μια περίοδο.

Ανάγουν συχνόχρηστους ρηματικούς τύπους στο α΄πρόσωπο του ενεστώτα της οριστικής με βάση την ερώτηση " τι κάνω εγώ; ".

Ταξινομούν τα ρήματα σε ενεργητικά και παθητικά και γράφουν σωστά τις καταλήξεις -ω και -μαι.

β) Διάκριση προσώπων ενικού και πληθυντικού στους χρόνους της οριστικής.

Διακρίνουν το πρόσωπο και τον αριθμό κάθε ρηματικού τύπου (Δ).

Μετατρέπουν τον ενικό ενός ρήματος του λεξιλογίου τους, που δεν παρουσιάζει ορθογραφικές ή άλλες δυσκολίες, μαζί με την πρόταση στην οποία βρίσκεται το ρήμα σε πληθυντικό του ίδιου χρόνου (Δ).

γ) Παροντικοί, παρελθοντικοί και μελλοντικοί χρόνοι της οριστικής

Διακρίνουν ενεργητικούς και παθητικούς τύπους της οριστικής σε παροντικούς, παρελθοντικούς καιμελλοντικούς (Ε) και τους ταξινομούν σε στήλες που επιγράφονται "τώρα", "πρίν" και "μετά".

Μετατρέπουν ενεστωτικές προτάσεις σε προτάσεις παρακειμένου, προτάσεις παρατατικού σε προτάσεις αορίστου και υπερσυντέλικου, καθώς και προτάσεις στιγμιαίου σε εξακολουθητικού και συντελεσμένου μέλλοντα, και αντιστρόφως (Δ).

Μετατρέπουν προτάσεις με ρηματικούς τύπους παροντικών χρόνων σε προτάσεις σε ρηματικούς τύπους οποιουδήποτε άλλου παρελθοντικού ή μελλοντικού χρόνου της οριστικής με βάση κατανοητές ερωτήσεις, όπως "τι έκανα μια φορά;", " τι έκανα συνέχεια;"," τι είχα κάνει;"κτλ.(Δ)

δ) Οι καταλήξεις συχνόχρηστων ενεργητικών και παθητικών τύπων των ρημάτων της α΄ και β΄συζυγίας στην οριστική

Κατατάσσουν τα ενεργητικά ρήματα του λεξιλογίου τους κατά ορθογραφικές ομάδες (σε -ίζω, -ώνω, -αίνω, -ίνω κτλ.) (Ε)

Γράφουν σωστά:

α) τις καταλήξεις -ω, -εις,-ει κτλ.των ρημάτων της α΄συζυγίας στον ενεργητικό ενεστώτα (Ε)

β) το ε στις καταλήξεις των παρελθοντικών χρόνων της ίδιας φωνής (Ε)

γ) την παραλήγουσα του ενεργητικού αορίστου της α΄συζυγίας σε ομαλές περιπτώσεις (ποτίζω-πότισα, αφήνω-άφησα κτλ) (Δ)

δ) τις καταλήξεις -ησα,-ησες,-ησε του ενεργητικού αορίστου της β΄συζυγίας (αγαπώ, αγάπησα)

ε) τις καταλήξεις -μαι, -σαι,-ται κτλ.(Δ) και ήκα,-ηκες,-ηκε (Ε) των ρημάτων της α΄και β΄συζυγίας στον παθητικό ενεστώτα και αόριστο.

Διακρίνουν και ορθογραφούν τις ομόηχες καταλήξεις -μαι -με και -ται -τε με βάση το πρόσωπο και τον αριθμό του ρηματικού τύπου (Δ).

ε) Συχνόχρηστα συνδετικά ρήματα για το σχηματισμό απλών - - - προτάσεων του τύπου ΥΡΚ

Μετατρέπουν προτάσεις του τύπου ΥΡ ή ΥΡΑ σε προτάσεις του τύπου υποκείμενο-κατηγόρημα ή ΥΡΚ και αντιστρόφως, χρησιμοποιώντας ως συνδετικά εκτός από το είμαι (Ε) και τα ρήματα γίνομαι και φαίνομαι (Δ)

στ) Μετοχές:

Ενεργητικές μετοχές σε -οντας-,ώντας και παθητικές σε -μένος και -ούμενος (Δ)

Ορθογραφούν τις καταλήξεις της ενεργητικής μετοχής σε -οντας και ώντας.

Χρησιμοποιούν τις μετοχές του ενεργητικού ενεστώτα ως τροπικά επιρρήματα.Π.χ. Πέρασε το δρόμο τρέχοντας. Ήρθε κολυμπώντας.

Χρησιμοποιούν τις μετοχές του παθητικού ενεστώτα και παρακειμένου σε -μένος και σε -ούμενος ως επιθετικούς προσδιορισμούς και ως κατηγορούμενα. Π.χ. Φυσούσε παγωμένος βοριάς, Η Μ. ήταν ξαπλωμένη. Ο Χ. είναι χαρούμενος.

11. Επιρρηματικοί επιθετικοί και κατηγορηματικοί προσδιορισμοί.

Χρησιμοποιούν συχνόχρηστους προσδιορισμούς, για να μετατρέψουν απλές προτάσεις σε επαυξημένες (Ε)

Διακρίνουν πρακτικά μέσα στις επαυξημένες προτάσεις (και παραλείπουν για να τις μετατρέψουν σε απλές):

α) τα τοπικά, χρονικά, τροπικά και ποσοτικά επιρρήματα τουλεξιλογίου τους (Ε)·

β) τα επίθετα (Ε) και τις μετοχές (Δ) του λεξιλογίου τους·

γ) σύναρθρα ή άναρθρα (Δ) και εμπρόθετα ουσιαστικά του λεξιλογίου τους κυρίως με τις προθέσεις με, σε (Ε) για, από (Δ) ή φράσεις που λειτουργούν ως επίθετα και επιρρήματα (ή ως επίθετα ή επιρρήματα)

Χρησιμοποιούν ειδικότερα στις τάξεις αυτές:

α) Επιρρηματικούς προσδιορισμούς του ρήματος (επιρρήματα, εμπρόθετα και άλλες λέξεις ή φράσεις που χρησιμοποιούνται ως επιρρήματα)(Ε), Π.χ. Έλα μέσα. Κάθισε στο τραπέζι. Έφυγε τραγουδώντας. Τρέχει σα βολίδα.

β) Επιρρηματικούς προσδιορισμούς επιθέτων και επιρρημάτων (Δ), Π.χ. Αυτό το παντελόνι είναι πολύ στενό. Φάγαμε πολύ αργά.

γ) Ομοιόπτωτους επιθετικούς προσδιορισμούς ουσιαστικών, (επίθετα, επιρρήματα, μετοχές, εμπρόθετα κ.ά. λέξεις ή φράσεις πουχρησιμοποιούνται ως επίθετα (Ε) Π.χ.

Ο μεγάλος κάμπος πρασίνισε

Η πίσω πόρτα είναι ανοιχτή

Φάγαμε γινωμένα σύκα

Μαζέψαμε λουλούδια από το βουνό

δ) Ομοιόπτωτους κατηγορηματικούς προσδιορισμούς

ουσιαστικών (επίθετα και επιθετικές μετοχές (Δ), Π.χ. Κατακόκκινος ο Κ. φώναξε. Ξαπλωμένος ο Π. βλέπει τηλεόραση.

ε) Ουσιαστικά που δηλώνουν το μέτρο ως ομοιόπτωτους κατηγορηματικούς προσδιορισμούς άλλων ουσιαστικών (Δ), Π.χ. Κρατάει μια κανάτα νερό

στ) Ουσιαστικά που δηλώνουν περιεχόμενο ως ετερόπτωτους προσδιορισμούς επιθέτων (Δ), Π.χ. Υπάρχει ένας τενεκές λάδι.

ζ) Ουσιαστικά που φανερώνουν τον κτήτορα ως ετερόπτωτους προσδιορισμούς άλλων ουσιαστικών (Δ), Π.χ. Το θρανίο του Γ. χάλασε.

ΒΑΣΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Α

άγαλμα (το)
αγαπητός,-ή, -ό (επ.)
αγελάδα (η)
αγκάθι (το)
αγκαλιά (η)
άγνωστος,-η,-ο(επ.)
αγορά (η)
αγοραστής (ο)-άστρια (η)
άγουρος,-η,-ο (επ.)
αγρότης (ο),-ισσα (η)
αγροτικός,-ή,-ό (επ.)
αγώνισμα (το)
αδειάζω (ρ.)
αδιάθετος,-η,-ο (επ.)
άδικος,-η,-ο (επ.)
αεροδρόμιο (το)
αθλητής (ο),-ήτρια (η)
αίθουσα (η)
αίμα (το)
αίνιγμα (το)
αιώνας (ο)
ακάθαρτος,-η,-ο (επ.)
ακίνητος,-η,-ο (επ.)
ακολουθώ (ρ.)
ακουμπώ (ρ.)
ακριβώς (επίρρ.)
ακρογιαλιά (η),-γιάλι(το)
αλάτι (το)
αλεύρι (το)
αληθινός,-ή,-ό (επ.)
αλλιώτικος,-η,-ο (επ.)
αλλιώς-ώτικα (επιρρ.)
άλλοτε (επίρρ.)
αλλού (επίρρ.)
αλμυρός,-ή,-ό (επ)&αρμυρός
άμα (συνδ.)
αμέτρητος,-η,-ο (επ.)
άμμος (ο,η)
αμπέλι (το)
αμυγδαλιά (η)
αναπατεύω (ρ.)
ανάμεσα (επίρρ.)
ανάποδα (επίρρ.)
ανατολικά (επίρρ.)
ανατολικός,-ή,-ό (επ.)
ανεβάζω (ρ.)
άνεμος (ο)
ανήφορος (ο)
ανθοπωλείο (το)
ανοιξιάτικος,-η,-ο (επ.)
άντε; (επιφ.)
αντί (πρόθ.)
αντικρίζω (ρ.)
αξέχαστος,-η,-ο (επ.)
αξίζω (ρ.)
απαλά (επίρρ.)
απαλός,-ή,-ό (επ.)
απέραντος,-η,-ο (επ.)
απεργία (η)
άπλυτος,-η,-ο (επ.)
απογευματινός,-ή,-ό (επ.)
αποθήκη (η)
αποκάτω (επίρρ.)
αποκοιμίζω (ρ.)
Απόκριά (η) Απόκριές (οι)
αποπάνω (επίρρ.)
απότομος,-η,-ο (επ.)
απόψε (επίρρ.)
απορσοχή (η)

απρόσεχτος,-η,-ο (επ.)
αραιός,-ή,-ό (επ.)
αργία (η)
αριθμός (ο)
αρπάζω (ρ.)
αρχαίος,-α,-ο (επ.)
αρχηγός (ο)
άρωμα (το)
ασημένιος,ια,-ιο (επ.)
ασπρίζω (ρ.)
αστείο (το)
αστραπή (η)
αστράφτει (ρ.)
αστροναύτης (ο)
άσφαλτος (η)
ασχολία (η)
άτακτος,-η,-ο (επ.)
αταξία (η)
ατύχημα (το)
άτυχος,-η,-ο (επ.)
αυλάκι (το)
αυριανός,-ή,-ό (επ.)
αφρίζω (ρ.)
αφρός (ο)
αχλάδι (το)
άχρηστος,-η,-ο (επ.)
αχτένιστος,-η,-ο (επ.)

Β

βαδίζω (ρ.)
βάζο (το)
βαθιά (επίρρ.)
βάθος (το)
βαμπάκι και μπαμπάκι (το)
βαπόρι (το)
βαρέλι (το)
βάρκα (η)
βασιλιάς (ο),-ισσα (η)
βαστώ (ρ.)
βαφτίσια (τα)
βέβαια (επίρρ.)
βελάζει, -ουν (ρ.)
βελόνα (η), βελόνι (το)
βενζίνη (η)
βήμα (το)
βήχας (ο)
βήχω (ρ.)
βιάζομαι (ρ.)
βιαστικός,-ή,-ό (επ.)
βιβλιοπωλείο (το)
βιβλιοπώλης (ο)
βίδα (η)
βιδώνω (ρ.)
βιτρίνα (η)
βλαβερός,-ή,-ό (επ.)
βόδι (το)
βοήθεια (η) & βοήθεια
βόρειος,-εια,-ειο (επ.)
βοριάς (ο)
βοσκός (ο)
βόσκω (ρ.)
βουίζω (ρ.)
βουλιάζω (ρ.)
βούρτσα (η)
βουρτσίζω (ρ.)
βουτιά (η)
βούτυρο (το)
βουτώ (ρ.)
βραδιά (η)
βραδινός,-ή,-ό (επ.)
βράζω (ρ.)
βροντώ (ρ.)
βροχερός,-ή,-ό (επ.)

Γ

γαβγίζω (ρ.)
γαλανός,-ή,-ό (επ.)

γάμος (ο)
γαριφαλιά (η) γαρίφαλο (το)
γδύνομαι (ρ.)
γεια (σου, σας)
γείτονας (ο), -ισσα (η)
γεννιέος, -α,-ο (επ.)
γεννώ (ρ.)
γέρνω (ρ.)
γερός,-ή,-ό (επ.)
γεωργικός, -ή,-ό (επ.)
γήπεδο (το)
γιαλός (ο)
γιορτή (το), & γιορτή (η)
γίγαντας (ο)
γινωμένος (ο)
γιός (ο)
γκρεμίζω (ρ.)
γλιστρώ (ρ.)
γλιτώνω (ρ.)
γνωρίζω (ρ.)
γνωστός,-ή,-ό (επ.)
γόμα (η)
γόνατο (το)
γονείς (οι)
γρήγορος, -η,-ο (επ.)
γυαλιά (τα)
γυαλίζω (ρ.)
γυάλινος,-η,-ο (επ.)
γυαλιστερός, -ή, -ό (επ.)
γυμνός, -ή, -ό)(επ.)
γύρος (ο)

Δ

δαγκώνω (ρ.)
δακρύζω (ρ.)
δανείζω (ρ.)
δανεικός, -ή,-ό (επ.)
δειλός, -ή,-ό (επ.)
δεκάδα (η)
δέκατος, -η, -ο (αρ.επ.)
δέρμα (το)
δερμάτινος,-η,-ο (επ.)
δέρνω (ρ.)
δεσποινίδα (η)
δηλαδή (συνδ.)
δήμαρχος (ο)
δημοτικό (το)
διάβασμα (το)
διακοπές (οι)
διακόσιοι,-ιες,-ια (αρ. επ.)
διαλέγω (ρ.)
διασκεδάζω (ρ.)
διασταύρωση (η)
διεύθυνση (η)
διευθυντής (ο),-ντρια (η)
διάφοροι, -ες,-α (επ.)
δικηγόρος (ο)
διορθώνω (ρ.)
δίπλα (επίρρ.)
διπλώνω (ρ.)
δίσκος (ο)
δίχτυ (το)
δίψα (η)
διψώ (ρ.)
φοβερός , -ή, -ό (επ.)
δροσιά (η)
δυάδα (η) (αρ.ουσ.)
δυναμώνω (ρ.)
δόση (η) Δόση (η)
δύσκολα (επίρρ.)
δυστύχημα (το)
δυστυχώς (επίρρ.)
δυτικός, -ή,-ό (επ.)
δωδεκάδα (η) (αρ. ουσ.)
δωδέκατος, -η,-ο (αρ. επ.)

Ε

εβδομήντα (αρ. επ.)
έβδομος ,-η,-ο (αρ. επ.)
εγγόνι (το)
έδρα (η)
είδηση (η)
ειρήνη (η)
εκατομμύριο (το) (αρ. επ.)
εκατοντάδα (η) (αρ. ουσ.)
εκτός (επίρρ.)
έλατο (το)
ελευθερία (η)
ελεύθερος, -η, -ο (επ.)
ελιά (η)
Έλληνας (ο), -ίδα (η)
ελληνικός, -ή,-ό (επ.)
εμπορικός, -ή,-ό (επ.)
εμπόριο (το)
ένατος, -η,-ο (αρ. επ.)
ενδέκατος, -η,-ο (αρ. επ.)
ενδιαφέρει (με,σε..) (ρ.)
εννιακόσιοι,-ιες, -ια (αρ. επ.)
ενοικιάζω (ρ.) και νοικιάζω
ενοικιαστής (ο)
ενοίκιο (το) και νοίκι

έντομο (το)
ενώ (συνδ.)
ενώνω (ρ.)
εξάδα (η) (αρ. ουσ.)
εξηγώ (ρ.)
εξακόσιοι,-ιες,-ια (αρ. επ.)
εξήντα (αρ. επ.)
έξοδα (τα)
έξυπνος, -η,-ο (επ.)
εξωτερικό (το)
εξώφυλλο (το)
επειδή (σύνδ.)
επιβάτης (ο)
επιγραφή (η)
επίθεση (η)
επικίνδυνος ,-η,-ο (επ.)
έπιπλα (τα)
επίσης (επίρρ.)
επισκέπτομαι (ρ.)
επίσκεψη (η)
επίτηδες (επίρρ.)
επώνυμο (το)
εργάζομαι (ρ.)
εργασία (η)
εργατικός, -ή, -ό (επ.)
εργοστάσιο (το)
ερώτηση (η)
εστιατόριο (το)
ετοιμασία (η)
έτος (το)
ευγενικός, -ή,-ό (επ.)
εύκολα (επίρρ.)
ευχαριστιέμαι (ρ.)
ευτυχισμένος,-η,-ο (μ.π.π.)
εφέτος και φέτος (επίρρ.)
εφτακόσιοι,-ιες,-ια (αρ.επ.)

Ζ

ζακέτα (η)
ζαλίζομαι ρ.)
ζαρώνω (ρ.)
ζάχαρη (η)
ζαχαροπλαστείο (το)
ζεσταίνω (ρ.)
ζηλεύω (ρ.)
ζηλιάρης,-α, -ικο (επ.)
ζημιά (η)
ζήτω ; (επιφ.)
ζυγίζω (ρ.)
ζυμάρι (το)
ζυμώνω (ρ.)
ζωγραφική (η)
ζωγράφος (ο)
ζωή (η)
ζώνη (η)

Η

ηλεκτρικό (το)
ηλεκτρολόγος (ο)
ηθοποιός (ο)
ήρωας (ο)
ηρωικός ,-ή,-ό (επ.)

Θ

θάρρος (το)
θαρρώ (ρ.)
θαύμα (τα)
θαυμάζω (ρ.)
θαυμάσια (επίρρ.)
θαυμάσιος, -ια, -ιο (επ.)
θεατής (ο)
θερισμός (ο)
θερμόμετρο (το)
θολός, -ή, -ό (επ.)
θυμίζω (ρ.)

Ι

ιατρείο (το)
ίδιος,-ια,-ιο (αρ. αντων.)
ιδρώτας (ο)
ίσκιος (ο)
ισοπαλία (η)
ισόπαλοι,-ες,-α (επ.)
ίσος,-η,-ο (επ.)
ίσως (επίρρ.)

Κ

κάγκελο (το)
καθαρά (επίρρ.)
καθαριότητα (η)
καθαριστήριο (το)
καθρέφτης (ο)
καθώς (χρ. σύνδ.)
καλάθι (το)
καλημέρα (ως επιφ.)
καλοκαιρινός, -ή, -ό (επ.)
καλύτερος,-η,-ο (επ.)
κανένας (ο)
κανονίζω (το)
καντήλι (το)
καπετάνιος (ο)

κάπου (επίρρ.)
κάπου-κάπου (επίρρ.)
καρβέλι (το)
κάρβουνο (το)
καρδιά (η)
καρπούζι (το)
καστανός, -ή, -ό (επ.)
κατά (πρόθ.)
κατάλογος (ο)
κατάρτι (το)
κατασκήνωση (η)
κάτασπρος, -η, -ο (επ.)
καταφέρνω (ρ.)
κατεβάζω (ρ.)
κατήφορος (ο)
κατόρθωμα (το)
κατσαρόλα (η)
κατσίκα (η)
καφές (ο)
καφετζής (ο)
κεντρικός, -ή, -ό (επ.)
κέντρο (το)
κεραμίδι (το)
κεράσι (το)
κερί (το)
κινδυνεύω (ρ.)
κίνδυνος (ο)
κίνηση (η)
κιόλας, κιόλα (επίρρ.)
κιτρινίζω (ρ.)
κλαδί (το)
κλάμα (το)
κλέβω (ρ.)
κλέφτης (ο)
κληματαριά (η)
κλοτσιά (η)
κλοτσώ (ρ.)
κλουβί (το)
κλωνάρι (το)
κόκαλο (το)
κόκορας (ο)
κολόνα (η)
κολύμπι (το)
κολυμβητήριο (το)
κολυμβητής (ο), -ήτρια (η)
κοντινός, -ή, - ό (επ.)
κοπέλα (η)
κορδέλα (η)
κόρη (η)
κορμί (το)
κοροϊδεύω (ρ.)
κοτόπουλο (το)
κουβαλώ (ρ.)
κουβέντα (η)
κουδούνι (το)
κουμπώνω (ρ.)
κουνούπι (το)
κούπα (η)
κουπί (το)
κουρέας (ο)
κουρείο (το)
κουτάλι (το)
κοντός, -ή, -ό (επ.)
κουτσός, -ή, -ό (επ.)
κουφός, -ή, -ό (επ.)
κρασί (το)
κρεβατοκάμαρα (η)
κρέμα (η)
κρεμώ (ρ.)
κρίμα (επιφ.)
κρύος, -α, -ο (επ.
κρυφά (επ.)
κυλώ (ρ.)
κύμα (το)
κυνήγι (το)
κυνηγώ (ρ.)
κυρ (ο), κυρα - (η)
κωμωδία (η)

Λ

λαιμός (ο)
λάμπα (η)
λαμπάδα (η)
λαχανικά (τα)
λάχανο (το)
λαχείο (το)
λείπω (ρ.)
λεμονάδα (η)
λέξη (η)
λεξικό (το)
λεπτό (το)
λερώνω (ρ.)
λεφτά (τα)
λιβάδι (το)
λιγάκι (το)
λιγοστεύω (ρ.)
λογαριάζω (ρ.)
λογαριασμός (ο)
λόγια (τα)
λοιπόν (συνδ.)
λόφος (ο)

λουτρό (το)
λυγίζω (ρ.)
λυπάμαι (ρ.)
λύπη (η)
λυπημένος, -η,-ο (μ.π.π.

Μ

μα (συνδ.)
μαγειρεύω (ρ.)
μαγικός,-ή,-ό (επ.)
μάγος (ο) -ισσα (η)
μάγουλο(το)
μακαρόνια (τα)
μακριά (επίρρ.)
μακρινός, -ή,-ό (επ.)
μάλιστα(επιρ. - βεβ.μόρ.)
μανάβικο (το)
μαξιλάρι (το)
μαραγκός (ο)
μαργαρίτα (η)
μάσκα (η)
μασκαράς (ο)
μάστορας (ο)
ματιά (η)
μεθαύριο (επίρρ.)
μελαχρινός, -ή, -ό (επ.)
μεσαίος , -α,-ο (επ.)
μεσάνυχτα (τα)
μεσημεριανός, -ή, -ό (επ.)
μέτωπο (το)
μέτρο (το)
μέχρι (πρόθ.)
μηλιά (η)
μήπως (σύνδ.)
μητέρα (η)
μηχανή (η)
μηχανικός (ο)
μωβ (ο,η,το) (επ.)
μοδίστρα (η)
μοιάζω (ρ.)
μονάδα (η)
μοναχός, -ή,-ό (επ.)
μόνο(επίρρ.) και μονάχα
μοσχοβολώ (ρ.)
μοσχάρι (το)
μουντζούρα (η)
μουντζουρώνω (ρ.)
μουρμουρίζω (ρ.)
μουσική (η)
μπακάλικο (το)
μπαλκόνι (το)
μπαλόνι (το)
μπαμπάκι & βαμβάκι (το)
μπάρμπας (ο) και μπαρμπα -
μπαστούνι (το)
μπέμπης (ο),μπέμπα (η)
μπισκότο (το)
μπλε (ο,η,το) (επ.)
μπλούζα (η)
μπογιά (η)
μπόρα (η)
μπουκάλι (το)
μπουμπούκι (το)
μύγα (η)
μυρίζω (ρ.)
μυρμήγκι (το)
μυρωδιά (η)

Ν

νανουρίζω (ρ.)
ναυτικός (ο)
νεράιδα (η)
νηπιαγωγείο (το)
νηστικός, -ή, -ό (επ.)
νίβω (ρ.)
νίκη (η)
νικητής (ο), -ήτρια (η)
νοιάζει (με,σε,τον..) (ρ.)
νοικιάζω (ρ.) και ενοικιάζω
νοικοκύρης (ο)
νομίζω (ρ.)
νοσοκόμος (ο), - όμα (η)
νόστιμος, -η, -ο (επ.)
νοτιάς (ο)
νότιος, -ια, -ιο (επ.)
νότος (ο)
ντομάτα (η)
ντουλάπα (η),-άπι (το)
ντρέπομαι (ρ.)
ντροπαλός, -ή, -ό (επ.)
νυστάζω (ρ.)
νύχι (το).

Ξ

ξάδερφος (ο), -έρφη (η). -έρφια
ξανά (επίρρ.)
ξανθός , -ή (-ιά). -ό (επ.)
ξαπλώνω (ρ.)
ξεγελώ (ρ.)
ξεκλειδώνω (ρ.)
ξεκολλώ (ρ.)

ξεσκεπάζω (ρ.)
ξεσκονίζω (ρ.)
ξεφορτώνω (ρ.)
ξεφουσκώνω (ρ.)
ξεφυλλίζω (ρ.)
ξεχωρίζω (ρ.)
ξημερώνει (ρ.)
ξινός, -ή, -ό (επ.)
ξοδεύω (ρ.)
ξυλουργείο (το)
ξυλουργός (ο)
ξύνω (ρ.)
ξύστρα (η)

Ο

ογδόντα (αρ. επ.)
όγδοος,-η,-ο (αρ. επ.)
οδηγός (ο)
οδηγώ (ρ.)
οδός (η)
οικοδόμος (ο)
οικόπεδο (το)
ομπρέλα (η)
ονειρεύομαι (ρ.)
όνειρο (το)
όπλο (το)
όπου (επίρρ.)
όρεξη (η)
όργωμα (το)
οργώνω (ρ.)
όσο (επίρρ.)
όσος, -η, -ο (αντ.)
ό,τι (αντ.)
ουρά (η)
οχτακόσιοι,-ιες,-ια (αρ. επ.)
(τα)

Π

παγωνιά (η)
παγώνω (ρ.)
παθαίνω (ρ.)
παιδίατρος (ο)
παιδικός, -ή,-ό (επ.)
παίχτης (ο)
πακέτο (το)
παλεύω (ρ.)
παλτό (το)
πανηγύρι (το)
πάνινος, -η,-ο (επ.)
πάντα (επίρρ. και πάντοτε
παντελόνι (το)
παντοπωλείο (το)
παντού (επιρρ.)
παντρεύω, -ομαι (ρ.)
παξιμάδι (το)
παπαγάλος (ο)
πάρα (ως μόρ. επιτ.)
παρά (πρόθ.)
παράδειγμα (το)
παράέξω(επίρρ.)
παρακάτω (επίρρ.)
παραλία (η)
παραλίγο (επίρρ.)
παραμέσα (επίρρ.)
παραμονή (η) (ενν. γιορτής)
παράξενος ,-η, -ο (επ.)
παραπάνω (επίρρ.)
παραπέρα (επίρρ.)
πάνω (επίρρ.)
πάρκο (το)
πατάτα (η)
πάτωμα (το)
παύω (ρ.)
παϊδιάδα (η)
πεζοδρόμιο (το)
πεθαίνω (ρ.)
πείνα (η)
πειράζω (ρ.)
πελάτης (ο)
πενήντα (αρ. επ.)
πεντάδα (η)
πεντακόσιοι,-ιες,-ια (αρ.επ.)
πεπόνι (το)
πέρα (επίρρ.)
περίεργος,-η,-ο (επ.)
περιοδικό (το)
περίπου (επίρρ.)
περισσεύω (ρ.)
περισσότερο (επίρρ.)
περισσότερος,-η,-ο (επ.)
περιστέρι (το)
πέρυσι (επίρρ.) & πέρσι
πεταλούδα (η)
πετσέτα (η)
πετρέλαιο (το)
πέτρινος, -η, -ο (επ.)
πεύκο (το) και πεύκος (ο)
πηγάδι (το)
πηγή (η)
πήδημα (το)
πιά (επίρρ.)

πιάτο (το)
πιρούνι (το)
πιστεύω (ρ.)
πλευρά (η)
πλαστικός,-ή,-ό (επ.)
πληγή (η)
πληγώνω (ρ.)
πλημμύρα (η)
πλημμυρίζω (ρ.)
πλησιάζω (ρ.)
πλούσιος,-ια, -ιο (επ.)
πλυντήριο (το)
ποδήλατο (το)
ποδιά (η)
ποδόσφαιρο (το)
ποιητής (ο), -ήτρια (η)
πόλεμος (ο)
πολεμώ (ρ.)
πολυθρόνα (η)
πονηριά (η)
πονηρός, -ή, -ό (επ.)
πονοκέφαλος (ο)
ποντίκι (το) και ποντικός (ο)
ποπό ! (επιφ.)
πουθενά (επίρρ.)
πουκάμισο (το)
πρασινάδα (η)
πρέπει (ρ.)
πριόνι (το)
προαύλιο (το)
πρόβατο (το)
πρόγραμμα (το)
πρόεδρος (ο)
προηγούμενος,-η,-ο (μετ.ως επ.)
προσεύχομαι (ρ.)
προτιμώ (ρ.)
προτού (σύνδ.)
προφταίνω (ρ.)
προχτές (επίρρ.)
πρωινός, -ή, -ό (επ.)
πρώτα (επίρρ.)
πρωτοβρόχια (τα)
πρωτοχρονιά (η)
πυκνός, -ή, -ό (επ.)
πυρετός (ο)
πυρκαγιά (η)
πυροσβεστήρας (ο)
πωλητής (ο), -ήτρια (η)
πως (συνδ. ειδ.)

Ρ

ραγίζω (ρ.)
ράφι (το)
ράφτης (ο)
ράψιμο (το)
ρέστα (τα)
ρίζα (η)
ροζ (ο,η,το) (επ.)
ρόζι (το)

Σ

σακάκι (το)
σακί (το)
σακούλα (η)
σαλάτα (η)
σαλόνι (το)
σανίδα (η) και σανίδι (το)
σαπίζω (ρ.)
σάπιος,-ια,-ιο (επ.)
σαράντα (αρ. επ.)
σεισμός (ο)
σελίδα (η)
σεντόνι (το)
σημάδι (το)
σημείωμα (το)
σημειώνω (ρ.)
σημερινός, -ή, -ό (επ.)
σιγανός, -ή, -ό (επ.)
σιδερένιος, -ια, -ιο (επ.)
σιμά (επίρρ.)
σιτάρι (το)
σκάβω (ρ.)
σκεπάζω (ρ.)
σκέφτομαι (ρ.)
σκιά (η)
σκίζω (ρ.)
σκόνη (η)
σκορπίζω (ρ.)
σκοτεινιάζω (ρ.)
σκοτεινός,-ή,-ό (επ.)
σκούπα (η)
σκουπίδι (το)
σκούρος,-α,-ο (επ.)
σόμπα (η)
σούπα (η)
σπασί (το)
σπίρτο (το)
σπιτονοικοκύρης (ο), -υρά (η)
σπουδαίος, -α, -ο (επ.)
σπουργίτης (ο), -ίτι (το)

σιαγόνα (η)
στάζω (ρ.)
σταφίδα (η)
στάχτη (η)
στέγη (η)
στεγνός, -ή, -ό (επ.)
στεγνώνω (ρ.)
στενοχώρια (η)
στενοχωρώ, -ιέμαι (ρ.)
στεριά (η)
στεφάνι (το)
στιγμή (η)
στολίζω (ρ.)
στραβός,-ή,-ό (επ.) (με την ένν. του όχι ίσιος)
στρατός (ο)
στρίβω (ρ.)
στροφή (η)
στρώμα (το)
συγγενείς (οι)
συγκοινωνία (η)
συγυρίζω (ρ.)
συκιά (η)
σύκο (το)
συμμαθητής (ο), -ήτρια (η)
συνεργείο (το)
συνέχεια (η)
συνεχίζω (ρ.)
συννεφιά (η)
σύρμα (το)
συχνά (επίρρ.)
σφίγγω (ρ.)
σφουγγάρι (το)
σφυρί (το)
σφυρίζω (ρ.)
σφυρίχτρα (η)
σχεδόν (επίρρ.)
σχοινί (το) και σκοινί
σχολάω (ρ)
σχολικός,-ή,-ό (επ.)
σώζω, -σώνω (ρ.)
σωλήνας (ο)
σωπαίνω (ρ.)

Τ

ταβάνι (το)
ταΐζω (ρ.)
ταινία (η)
ταιριάζω (ρ.)
ταξί (το)
ταξιτζής (ο)
ταξιδεύω (ρ.)
ταράτσα (η)
ταχύτητα (η)
τέλος (το)
τεμπέλης, -α, -ικο (επ.)
τεμπελιά (η)
τενεκές (ο)
τεντώνω (ρ.)
τέρμα (το)
τετράδ[illegible]) (αρ. ουσ.)
τετρακό[illegible]οι, -ιες,-ια (αρ. επ.)
τεχνίτης (ο)
τηγάνι (το)
τηγανίζω (ρ.)
τηλεγράφημα (το)
τηλεφώνημα (το)
τηλεφωνώ (ρ.)
τιμόνι (το)
τιμωρία (η)
τιμωρώ (ρ.)
τόκος (ο)
τόσος, -η, -ο (αντ.)
τούβλο (το)
τραυματίας (ο)
τραυματίζω (ρ.)
τρελός, -ή,-ό (επ.)
τρέμω (ρ.)
τρέξιμο (το)
τριάδα (η)
τριακόσιοι, -ιες, -ια (αρ. επ.)
τριάντα (αρ. επ.)
τριανταφυλλιά (η)
τριαντάφυλλο (το)
τρίβω (ρ.)
τριγύρω (επίρρ.)
τρομάζω (ρ.)
τρόπος (ο)
τροφή (η)
τρόφιμα (τα)
τρύγος (ο)
τρυπώνω (ρ.)
τσάι (το)
τσακώνομαι (ρ.)
τσαλακώνω (ρ.)
τσάντα (η)
τσεκούρι (το)
τσιμέντο (το)
τσιμπώ (ρ.)
τσίρκο (το)
τυλίγω (ρ.)
τυρί (το)
τυφλός, -ή, -ό (επ.)
τυχερός, -ή,-ό (επ.)
τύχη (η)

Υ

υγρασία (η)
υγρός-ή,-ό (επ.)
υδραγωγείο (το)
υδραυλικός (ο)
ύπνος (ο)
υπόλοιπο (το)

Φ

φαίνομαι (ρ.)
φάκελο (το)
φανάρι (το)
φανέλα (η)
φανερά (επίρρ.)
φανερώνω (ρ.)
φαρδύς, -ιά, -ύ (επ.)
φαρμακοποιός (ο)
φασαρία (η)
φεύγω (ρ.)
φέτα (η)
φέτος (επίρρ.) και εφέτος
φθινοπωρινός,-ή, -ό (επ.)
φίδι (το)
φιλί (το)
φίλος (ο), φίλη (η)
φλιτζάνι (το)
φλόγα (η)
φοβερίζω (ρ.)
φοβητσιάρης,-α, -ικο (επ.)
φόβος (ο)
φορτηγό (το)
φορτώνω (ρ.)
φούρναρης (ο)
φουσκώνω (ρ.)
φούστα (η)
φουστάνι (το)
φράζω (ρ.)
φραντζόλα (η)
φράχτης (ο)
φρένο (το)
φρέσκος, -ια, -ο (επ.)
φταίω (ρ.)
φτάνω (ρ.)
φτυάρι (το)
φτωχός, ή (-ιά), -ό (επ.)
φύσημα (το)
φυτό (το)
φυτρώνω (ρ.)
φωλιά (η)
φωτεινός,-ή,-ό (επ.)
φωτίζω (ρ.)

Χ

χαΐδεύω (ρ.)
χαλί (το)
χαμηλώνω (ρ.)
χαμόγελο (το)
χάπι (το)
χαρούμενος, -η, -ο (μετ. ως επ.)
χάρτης (ο)
χαρτί (το)
χάρτινος, -η, -ο (επ.)
χασάπης (ο)
χειμωνιάτικος, -η, -ο (επ.)
χειροκροτώ (ρ.)
χειρότερα (επίρρ.)
χειρότερος, -η, -ο (επ.)
χίλιοι,-ιες, -ια (αρ.επ.)
χιλιόμετρο (το)
χοροπηδώ (ρ.)
χορός (ο)
χορταίνω (ρ.)
χορτάτος, -η, -ο (επ.)
χρειάζομαι (ρ.)
χρήματα (τα)
χρήσιμος,-η,-ο (επ.)
Χριστουγεννιάτικος,-η,-ο (επ.)
χρονιά (η)
χρυσάφι (το)
χρωματιστός, -ή, -ό (επ.)
χτεσινός, -ή, -ό (επ.)
χτίστης (ο)
χτύπημα (το)
χώνω (ρ.)
χωριανός (ο), -ιανή (η)
χωριάτης (ο), -ισσα (η)
χωριάτικος, -η, -ο (επ.)
χωριστά (επίρρ.)
χωρώ (ρ.)

Ψ

ψάρεμα (το)
ψαρεύω (ρ.)
ψεύτης (ο)
ψεύτικος, -η, -ο (επ.)
ψηλώνω (ρ.)
ψήνω (ρ.)
ψητό (το)
ψητός, -ή, -ό (επ.)
ψιθυρίζω (ρ.)
ψιχαλίζει (ρ.)
ψόφιος, -ια, -ιο (επ.)
ψώνια (τα)
ψωνίζω (ρ.)

Ω

ώμος (ο)
ως (πρόθ.)
ώσπου (πρόθ.)
ωφέλιμος, -η, -ο (επ.)

ΑΡΘΡΟ 2

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΩΡΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

1) Μελέτη του Περιβάλλοντος
2) Μαθηματικά και
3) Νεοελληνική Γλώσσα

της Γ' τάξης του Δημοτικού Σχολείου

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 6/ΘΕΣΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
1. Μελέτη Περιβάλλοντος (Φυσικές και κοινωνικές επιστήμες)	3
2. Μαθηματικά	3
3. Νεοελληνική Γλώσσα	9

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 5/ΘΕΣΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
1. Μελέτη Περιβάλλοντος (φυσικές και κοινωνικές επιστήμες)	3
2. Μαθηματικά	3
3. Νεοελληνική Γλώσσα	9

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 4/ΘΕΣΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
1. Μελέτη Περιβάλλοντος (φυσικές και κοινωνικές επιστήμες)	3
2. Μαθηματικά	3
3. Νεοελληνική Γλώσσα	9

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 3/ΘΕΣΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
1. Μελέτη Περιβάλλοντος (φυσικές και κοινωνικές επιστήμες)-(Γ/Δ)	3
2. Μαθηματικά	3
3. Νεοελληνική Γλώσσα	10/2

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2/ΘΕΣΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
1. Μελέτη Περιβάλλοντος (φυσικές και κοινωνικές επιστήμες)	4/2
2. Μαθηματικά	3/2
3. Νεοελληνική Γλώσσα	6

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 1/ΘΕΣΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
1. Μελέτη Περιβάλλοντος (φυσικές και κοινωνικές επιστήμες)(Γ/Δ)	3/2
2. Μαθηματικά (Γ/Δ)	3/2
3. Νεοελληνική Γλώσσα	6/2

Άρθρο 3

Η ισχύς του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος αρχίζει από το σχολικό έτος 1983-84.

Στον ίδιο Υφυπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων αναθέτουμε τη δημοσίευση και την εκτέλεση αυτού του Προεδρικού διατάγματος.

Αθήνα, 20 Οκτωβρίου 1983

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΠΕΤΡΟΣ ΜΩΡΑΛΗΣ

Η ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΕΙ ΟΤΙ:

Η ετήσια συνδρομή της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως, η τιμή των φύλλων της που πωλούνται τμηματικά και τα τέλη δημοσιεύσεων στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίσθηκαν από 1 Ιανουαρίου 1983 ως ακολούθως:

Α'. ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

1. Για το Τεύχος Α'	Δραχ.	2.500
2. » » » Β'	»	4.000
3. » » » ΤΑΠΣ	»	3.000
4. » » » Γ'	»	1.500
5. » » » Δ'	»	3.500
6. » » » Νομικών Προσώπων Δ. Δ. κτλ.	»	1.500
7. » » » Αν. Ειδ. Δικαστηρίου	»	300
8. » » » Παράρτημα	»	800
9. » » » Ανωνύμων Εταιρειών κτλ.	»	10.000
10. » » Δελτίο Εμπορικής και Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας	»	800
11. Για όλα τα τεύχη και το Δ.Ε.Β.Ι.	»	20.000

Οι Δήμοι και οι Κοινότητες του Κράτους καταβάλλουν το 1/2 των ανωτέρω συνδρομών.

Υπέρ του Ταμείου Αλληλοβοηθείας Προσωπικού του Εθνικού Τυπογραφείου (ΤΑΠΕΤ) αναλογούν τα εξής ποσά:

1. Για το Τεύχος Α'	Δραχ.	125
2. » » » Β'	»	200
3. » » » ΤΑΠΣ	»	150
4. » » » Γ'	»	75
5. » » » Δ'	»	175
6. » » » Νομικών Προσώπων Δ.Δ. κτλ.	»	75
7. » » » Αν. Ειδ. Δικαστηρίου	»	15
8. » » » Παράρτημα	»	40
9. » » » Ανωνύμων Εταιρειών κτλ.	»	500
10. » » Δελτίο Εμπ. και Βιομ. Ιδιοκτησίας	»	40
11. Για όλα τα τεύχη	»	1000

Β'. ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΩΝ

Η τιμή πωλήσεως κάθε φύλλου, μέχρις 8 σελ., είναι 10 δραχ., από 9 ως 24 σελ. 15 δρχ., από 25 ως 48 σελ. 25 δρχ., από 49 ως 80 σελ. 40 δρχ., από 81 σελ. και πάνω η τιμή πωλήσεως κάθε φύλλου προσαυξάνεται κατά 50 δρχ. ανά 80 σελίδες.

Γ'. ΤΙΜΗ ΦΩΤΟΑΝΤΙΓΡΑΦΩΝ

Η τιμή διαθέσεως στο κοινό των εκδιδόμενων από το Εθνικό Τυπογραφείο φωτοαντιγράφων των διάφορων φύλλων της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως καθορίζεται σε τέσσερις (4) δραχμές κατά σελίδα.

Δ'. ΤΕΛΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ

Ι. Στο τεύχος Ανωνύμων Εταιρειών και Εταιρειών Περιωρισμένης Ευθύνης:

Α'. Ανωνύμων Εταιρειών:

1. Των καταστατικών	Δραχ.	25.000
2. Των αποφάσεων για συγχώνευση ανωνύμων εταιρειών	»	25.000
3. Των κωδικοποιήσεων των καταστατικών (ΦΕΚ 309/67, τ. Β')	»	15.000
4. Των τροποποιήσεων των καταστατικών	»	8.000
5. Των ισολογισμών κάθε χρήσης	»	10.500
6. Των υπουργικών αποφάσεων για παροχή άδειας επέκτασης των εργασιών Ασφαλιστικών Εταιρειών, των εκθέσεων εκτίμησης περιουσιακών στοιχείων και των αποφάσεων του ΔιΣ. του ΕΛΤΑ, με τις οποίες εγκρίνονται και δημοσιεύονται οι κανονισμοί αυτού	»	9.000
7. Των αποφάσεων για εγκατάσταση υποκαταστήματος, διορισμού γενικού πράκτορα και παροχή πληρεξουσιότητας αντιπροσώπευσης στην Ελλάδα αλλοδαπών Εταιρειών και των αποφάσεων για μεταβίβαση του χαρτοφυλακίου Ασφαλιστικών Εταιρειών κατά το άρθρο 59 παρ. 1. του Ν.Δ. 400/1.9.70	»	6.000
8. Των ανακοινώσεων γιά κάθε μεταβολή που γίνεται με απόφαση Γ.Σ. ή Δ.Σ., των προσκλήσεων σε γενικές συνελεύσεις, των κατά το άρθρο 32 του Ν. 3221/24 γνωστοποιήσεων, των ανακοινώσεων που προβλέπονται από το άρθρο 59 παρ. 3 του Ν.Δ. 400/1970 για Αλλοδαπές Ασφαλιστικές Εταιρείες, των αποφάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου του ΕΛΤΑ που αναφέρονται σε προσωρινές διατάξεις και των αποφάσεων του Υπ. Συγκοινωνιών για τους ΗΛΠΑΠ – ΗΣΑΠ – ΟΣΕ	»	2.800
9. Των συνοπτικών μηνιαίων καταστάσεων των Τραπεζικών Εταιρειών	»	2.800
10. Των αποφάσεων της επιτροπής του Χρηματιστηρίου για την εισαγωγή χρεωγράφων στο χρηματιστήριο για διαπραγμάτευση, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 3 Α.Ν. 148/1967	Δραχ.	2.800
11. Των αποφάσεων της επιτροπής κεφαλαιαγοράς για τη διαγραφή χρεωγράφων από το χρηματιστήριο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 4 Α. Ν. 148/67.	»	2.800
12. Των αποφάσεων για την έγκριση τιμολογίων των Ασφαλιστικών Εταιρειών	»	2.000

Β'. Εταιρειών Περιωρισμένης Ευθύνης:

1. Των καταστατικών	»	2.800
2. Των κωδικοποιήσεων των καταστατικών	»	2.800
3. Των ισολογισμών κάθε χρήσης	»	3.200
4. Των εκθέσεων εκτίμησης περιουσιακών στοιχείων	»	2.800
5. Των τροποποιήσεων των καταστατικών (για κάθε συμβολαιογραφική πράξη)	»	1.200
6. Των ανακοινώσεων με συμβολαιογραφική πράξη	»	1.200
7. Των ανακοινώσεων με απόφαση της Γ.Σ.	»	1.000
8. Των προσκλήσεων σε γενικές συνελεύσεις	»	1.000

Γ'. Αλληλασφαλιστικών Συνεταιρισμών – Αλληλασφαλιστικών Ταμείων και Φιλανθρωπικών Σωματείων:

1. Των υπουργικών αποφάσεων για τη χορήγηση άδειας λειτουργίας Αλληλασφαλιστικών Συνεταιρισμών – Αλληλασφαλιστικών Ταμείων	»	2.800
2. Των ισολογισμών των ανωτέρω Συνεταιρισμών, Ταμείων και Σωματείων	»	3.200

Δ'. Των δικαστικών πράξεων:

ΙΙ. Στο Τέταρτο τεύχος:

Των δικαστικών πράξεων για παρακατάθεση αποζημιώσεως	»	1.200

Ε'. ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ - ΤΕΛΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΩΝ Τ.Α.Π.Ε.Τ.

1. Οι συνδρομές του εσωτερικού και τα τέλη δημοσιεύσεων προκαταβάλλονται στα Δημόσια Ταμεία έναντι αποδεικτικού είσπραξης, το οποίο φροντίζει ο ενδιαφερόμενος να το στείλει στο Εθνικό Τυπογραφείο.

2. Οι συνδρομές του εξωτερικού είναι δυνατό να στέλνονται και σε ανάλογο συνάλλαγμα με επιταγή στο όνομα του Διευθυντή Διαχειρίσεως του Εθνικού Τυπογραφείου.

3. Το υπέρ του ΤΑΠΕΤ ποσοστό επί των ανωτέρω συνδρομών και τελών δημοσιεύσεων καταβάλλεται ως εξής:
α) στην Αθήνα: στο Ταμείο του ΤΑΠΕΤ (Κατάστημα Εθνικού Τυπογραφείου).
β) στις υπόλοιπες πόλεις του Κράτους: στα Δημόσια Ταμεία και αποδίδεται στο ΤΑΠΕΤ σύμφωνα με τις 192378/3639/1947 (RONEO 185) και 178048/5321/31.7.65 (RONEO 139) εγκύκλιες διαταγές του Γ.Λ.Κ.
γ) στις περιπτώσεις συνδρομών εξωτερικού: όταν η αποστολή τους γίνεται με επιταγές μαζί μ' αυτές στέλνεται και το υπέρ του ΤΑΠΕΤ ποσοστό.

ΑΠΟ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ